

- * 9 май Хотира ва Қадрлаш куни
- * “Сиртқи” талабаларнинг имтиёзлари
- * Ишқий мактуб қандай ёзилади?
- * Тошбақа минган аёл

Туркистон

Элим деб, юртим деб, ёниб яшаш керак

1925 йилдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИ «КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИ ГАЗЕТАСИ

1999 йил 20 январь Чоршанба. № 5 (144196)

ПРЕЗИДЕНТ ОСТОНАГА ЖўНАБ КЕТДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримов 19 январь куни Қозогистон Республикаси Президенти Н.Назарбоевнинг янги муддатга президентлик вазифасини бажаришга киришиши муносабати билан бўладиган маросимда иштирок этиш учун Остона шаҳрига жўнаб кетди.

Тошкент аэропортида Президент Ислон Каримовни Бош вазир У.Султонов, Тошкент шаҳар ҳоқими К.Тулаганов ва бошқа расмий кишилар кузатиб қолди.

/ЎзА/

“ФИДОКОРЛАР” КОНФЕРЕНЦИЯЛАРИ

Гулистонда Ўзбекистон “Фидокорлар” миллий-демократик партияси Сирдарё вилояти ташкилоти ташкилий конференцияси бўлиб ўтди. Унда “Фидокорлар” миллий-демократик партияси вилоят ташкилотининг вазифалари, вилоят ташкилоти, назорат ва тафтиш комиссиясини сайлаш каби масалалар муҳокама этилди.

Конференцияни Ўзбекистон ёшларининг “Камолот” жамғармаси вилоят бўлими раиси Алишер Жўраев олиб борди. Вилоят ташаббускор гуруҳи аъзолари номидан таъсис конференциясида иштирок этган делегатлар, вилоятнинг барча туман ва шаҳарларидан қатнашган 105 нафар вакиллар иштирок этдилар.

Анжуманда «Фидокорлар» миллий-демократик партияси Марказий кенгаши котиби Жалолиддин Сафоев ва оммавий ахборот воситалари ходимлари қатнашди.

Лайло НАЖМУЛЛО

Шунингдек, Бухоро, Самарқанд ва Қашқадарё вилоятларида ҳам “Фидокорлар” миллий-демократик партиясининг таъсис конференциялари зўр уюшқоқлик билан ўтказилди. Уларда партиянинг шаҳар ва туманлардаги ташаббускор гуруҳлари томонидан сайланган делегатлар қатнашиб, партиянинг вилоят ташкилотлари таъсис этилиб, раҳбар органлари сайланди.

ТАРИХИЙ ХОТИРАСИЗ КЕЛАЖАК ЙЎҚ

**ЙЎЛБОШЧИМИЗ ИСЛОМ КАРИМОВ-
НИНГ 9 МАЙ КУНИНИ — ХОТИРА ВА
ҚАДРЛАШ КУНИГА АЙЛАНТИРИШ
ҲАҚИДАГИ ТАКЛИФИ МАМЛАКАТИ-
МИЗ ЁШЛАРИНИ ТЎЛҚИНЛАНТИРИБ
ЮБОРДИ**

УНУТИШГА ҲАҚҚИМИЗ ЙЎҚ

Халқимиз ўтганлар руҳини шод этмоқ учун доимо дуога қўл очиб келган. Айниқса, Ватан озодлиги йўлида шаҳид кетган жасур ўғлонларини, фарзандларини алоҳида ҳурмат-эҳтиром билан тилга олади.

Шундан келиб чиқиб пойтахт марказидаги “Мангу олов” ёдгорлиги ўрнида миллий-шарқона услубда барпо этилаётган “Хотира” майдони барчанинг дил тубидаги орзуини рўёбга чиқарадиган бўлди десам янглишмаган бўламан.

Шу йилдан бошлаб 9 майни Хотира ва Қадрлаш куни сифатида нишонланиши ва бу таклиф Юртбошимиз томонидан илгари сурилгани қалбларни хушнуд этди.

9 май деганда кўз олдимишга иккинчи Жаҳон урушида эришилган ғалабани нишонлаш келарди. Бу ғалаба эса қанчалаб алпкелбат ота-боболаримизнинг

қурбонликлари эвазига келгани эса шундоғам аён. Фронтда шаҳид кетганлар қурбонлар қанча, фронт ортидагиларичи? Уруш асоратларини тугатиш чоғидаги шаҳидлар сони-чи?

Ушбу уруш етказган жароҳат ҳамон қалбимизда. Ҳамон қанчалаб оналар ўғлини кутиб умид билан яшаб келмоқда.

Шу боис ҳам Хотира майдонига «Мотамсаро она» ҳайкали қўйилган.

Тилагим, ўтганларни нафақат шу куни, балки ҳар куни эслайлик. Эслайликда атрофимиздаги тирик юрган қаро кўзларни қадрайлик, меҳрга ташна қалбларга таскин бўлайлик...

Бир сўз билан айтганда, ҳеч қачон тилимиздан “Ўтганларнинг охирати обод бўлсин, тирикларнинг умрини берсин” дуоси тушмасин, азизлар!

Усмонжон ЙЎЛДОШЕВ,
талаба

ЭЛ ДИЛИДАГИ МУДДАО

Йулбошчимиз Ислам Каримовнинг ажодларимиз ҳақида куйиб-ёниб гапирганлари аксарият ватандошларимиз қатори мени ҳам ҳаяжонлантириб юборди. Шу муносабат билан уларнинг 9 май кунини -- Хотира ва Қадрлаш кунига айлантириш ҳақидаги таклифлари халқимиз дилидаги гап бўлди.

Дарҳақиқат, “қадрлаш” деганда фақат уруш қатнашчиларинигина эмас, балки қатагон йилларида истиқлол учун қурбон бўлган асл фидойи зиёлиларимиз, уруш йилларида фронт ортида тиним билмай меҳнат қилган инсонлар хотирасини ҳам унутмаслигимиз, уларни ҳамиша ёдда сақлашимиз лозим.

Муҳсин ИСМОИЛОВ,
ишчи

ЎТГАНЛАР ЁДИ

Ўтмишсиз келажак бўлмайди. Азалдан халқимиз ўзининг буюк фарзандлари, Ватан озодлиги учун жонини фидо қилган ўғлонлари номини, жасоратини алоҳида ҳурмат билан ёдга олади. Шу маънода давлатимиз раҳбарининг “Биз нафақат ўтганларни хотирлашимиз, балки бутун ҳаёт бўлганларини ҳам қадрлашимиз, ҳурматини жойига қўйишимиз зарур”, деган гапларида жон бор. Зеро, биз фақатгина марҳум уруш қатнашчиларига эмас, балки бугун ҳаёт бўлган қарияларимизга, кекса ота-оналаримизга, барча яқинларимизга нисбатан эҳтиром кўрсатишимиз даркор. Негаки, бугунги ҳар бир ишимиз маънавиятимизни мустаҳкамлашга, миллий гуруримизни юксалтиришга ҳўмат қилиши зарур.

Нозимжон ҲАКИМОВ,
шифокор

ҚАДРИЯТЛАР ҚАДРЛАНМОҚДА

“Хотира майдони” бунёд этилаётганлигидан хабардор бўлган мамлакатимизнинг барча ёшу қариси бу воқеани хушнудлик билан қарши олдилар. Бесита юртбошимиз Ислам Каримов ташаббуси билан қурилатган “Хотира майдони” 1939-1945 йиллардаги жангларда ҳалок бўлганларнинг номини эслатишдан ташқари халқимизнинг буюк қадриятлари, ўтмиши ва олижаноб фазилатлари хусусида ҳам сўзлайди. “Мотамсаро она” ҳайкалидаги онанинг мунгли кўзлари эса болажон халқимиз табиатига жуда монанд ҳолда тасвирланаётганлиги кишини

қувонтиради. Шунингдек, Юртбошимизнинг шу йилдан эътиборан 9 май кунини “Хотира ва Қадрлаш куни” дея нишонлаш тўғрисидаги таклифлари ҳам айнан халқимиз дилидаги гап бўлди, десак адашмаймиз. Бу нафақат ўтганлар руҳини шод этади, балки тирикларни ҳам эзгуликка чорлайди. Шунингдек, қадриятларимиз қадрланаётганлигидан ҳамда ўтмишимиз эъзланаётганлигидан далолат беради.

Неъматулла ҲАМИДОВ,
Тошкент матбаа
техникуми толиби

Иқтидорлилар — юрт бахти

Юртимизда шундай бир даргоҳ бор. Уни мусиқа оламининг бешиги деб атасак хато бўлмас. Санъатимиз доврўғини оламга танитган машҳурларимиз айнан шу ерда — Успенский номидаги Республика ўрта махсус мусиқа мактаб-интернатида билим олишган. Юртимизнинг турли вилоятларидан келган болалар гўзаллик ва нафосат оламига дастлабки қадамларини шу ерда қўйишади. Мактабда фортепьяно, бастакорлик, хор дирижёрлиги ҳамда пуфлама чолғу асбоблари мукаммал ўргатилади. Самара эса ёмон эмас.

Иқтидорлилар бисёр. Ана шулардан бири — Лола Остенова. У Шопен номидаги II халқаро ёш мусиқачилар танловининг III мукофоти совриндори. Ўсмирлар санъати ассамблеясининг халқаро кўриғида эса энг ёрқин ижрочи деб тан олинган.

Лола билан суҳбатлашар эканмиз, ундаги тортинчоқлик, камгалик ортида шижоат, аланга борлигини ҳис қиладик. Кўзларидаги порлаб турган чўғ «Мен ҳали кўп иш қилмоқчиман» деб турарди.

-- Лола, мусиқага қизиқишингиз қандай бошланган?

-- Болалигимдан кўшиқни ҳавас билан тинглар эканман. Отамнинг айтишларича, уч ёшимдан бошлаб чет эл хонандаларининг ашулаларини айтиб юрганман. Онам шу соҳа ижодкори. У киши аввалига мусиқа билан шуғулланишимга розилик бермадилар. Ҳадеб тихирлик қилаверганимдан сўнг отам мени мусиқа мактабига Тамара Попович хузурига олиб борди. Бу ерга келганимда ҳамма нарса жуда содда бўлиб кўринганди. Лекин мусиқа мен ўйлаганчалик содда эмас, балки жуда хилма хил ва ранг-баранг, гўзал экан. Фақат сермашаққат меҳнатгина санъаткорга ҳақиқий муваффақият келтиришини англадим. Шу боис ҳам бир неча соатлаб давом этадиган машқлардан сира чарчамайман. Устозимнинг йўл-йўриқлари, тинимсиз излаишлари менга доимо мадад бериб туради. Кўпчилик мендан “уззу кун мусиқа чалиб чарчамайсанми, ахир аксарият тенгқурларингга ўхшаб телевизор кўргинг, ўйнагинг келмайди”, деб сўрашади. Уларга сеvimли машғулотиمنى ҳеч нарсага алишмайман, оҳанглар сеҳри мени ҳеч қачон толиқтирмайди, деб жавоб бераман.

-- Ҳа, чиндан ҳам оҳанглар ажиб бир сеҳрли

қудратга эга...

-- Оҳангни нафақат тинглаш, тинглаганда ҳам бутун вужуд билан, бутун юрак билан ҳис этиш, ҳатто кўриш ва ёдда тутиб қолиш мумкин. Қани энди мўъжиза рўй бериб худди ана шу сеҳрли оҳангларда унинг суратини чизиб олиш имкони тугилса.

-- Фортепьяно чалишдан бўшаган бармоқларингизга дам бериб турасизми?

-- Албатта. Пианино клавишларини яхши ҳис қилиш, бармоқлар ш а к л и н и йўқотмаслиги учун ўзига хос машқлар билан шуғулланаман. Санъатга мени ошурфта қилаётган ана шу бармоқларимни доимо ардоқлаб, парвариллашлайман.

-- Чет эл сафари-

дан қандай таассуротлар билан қайтасиз?

-- Мусиқа халқларни, миллатларни ўзаро боғлаб турувчи, дўстлаштирувчи восита эканлигига яна бир бора амин бўламан. Деярли ҳар йили устозимиз Тамара Попович билан Америка Қўшма Штатларида бўламан. Мусиқачиларнинг халқаро кўрик-танловида қатнашиш ёки тажриба алмашиш учун чет элларда бўлганимизда (Германия, Франция, Австрияда бўлди) Ўзбекистон шўхратини оламга ёйиш имконига эга бўламан. Хорижлик санъат соҳиблари Моцарт, Шопен, Лист, Скрябин каби машҳур композиторлар асарларини ижро этаётган ўзбеклар иқтидорига юқори баҳо беришмоқда.

-- Келажак орзусиз бўлмайди...

-- Мусиқани яхши ҳис қиладиган, уни қадрайладиган инсонларни севаман. Машҳур пианиноччи Владимир Горовицга ўхшагим келади. У бугун орамизда йўқ, лекин мусиқасининг сеҳри ҳамон дилларни ром этмоқда. Келажакда мактабни муваффақиятли битириб, консерваторияга кириш орзусидаман.

Суҳбатимиз тугар чоғи Лолаҳондан бир куй ижро этиб беришини илтимос қилдик. Унинг сеҳрли бармоқларидан таралаётган оҳангларда она юртига, қадрдон устозларига меҳру-муҳаббати жўш уради...

Л. СОАТОВА,
“Туркистон” муҳбири

УЗАИККА ҚАЙТИШ

Шарқ маънавий олами, беқиёс маданиятининг таянчи -- камтарликка асосланади. Ана шу олижаноб фазилат унинг дунё миқёсида ўз обрў-эътибори, салоҳиятини тутиб туришига замин ҳозирлади. Унинг ажралмас таркибий қисми саналган ўзбекона маданияту одоб-ахлоқ қайд этилган хусусийатдан озикланганлиги боис кийишлар руҳий оламини безашга сабабчи бўлди. Буюк аллома Аҳмад Яссавий Ҳазратлари “Туфроқ бўлгил, олам сани босиб ўтсин”, - дея таъкидлаганлари замирида Ватанга (туфроқ) муҳаббат, инсоннинг шу маъдандан яратилганлигига ишора ва айни чоғда камтарликка даъват бор. Зеро, халқимиз ҳам “ҳаволанма”, “оёғинг ердан узилмасин” - дея ўғит беради. Аммо биз буларга доимо амал қилаямизми? Савол назаримда бутун маънавий дунёимизни тафтиш қилишга чорлаётгандек туюлади. Баъзи жиҳатларга эътибор қаратайлик.

Ўзбек халқи - меҳмондўст халқ. Унинг бу фазилати “Меҳмон отангдан улуг” мақолида ҳам ўз ифодасини топган. Бунда меҳмоннинг иззат-икромини ўрнига қўйиш, олдин унинг фикрларини тинглаш, дарду ҳасратлари, ўй-хаёллари билан танишиш, меҳмон учун ҳозирланган таом ва ноз-неъматлар орқали унга ҳурмат кўрсатиш қабилар назарда тутилади. Бироқ, ортиқча ҳаражатлар уни ўнғайсизлантириши мумкинлиги ҳам хаёлдан кўтарилмаслиги лозим. Масаланинг бу жиҳати негадир бизни бефарқ қолдирмоқда. Шу боис баъзилар меҳмон кутишни

шўхратпарастлигу мол-дунёси билан мақтаниш сифатида англамоқда. Албатта, бу кўпчиликка салбий таъсир кўрсатади. Айниқса, ёш болалар, ўсмирлар шуурига ёмон иллат сифатида ўрнашиб, манманликни одат қилишларига олиб келади.

Баъзан шаҳар ошхоналарига кириб, 18-20 ёшлар орасидаги йигит-қизлар бир-бирларини меҳмон қилиб, уларнинг тили билан айтганда, -- “ҳақ бераётганлари”га гувоҳ бўласиз. Эътибор қилсангиз, уларда катталарга тақлид, спиртли ичимлик кўп истеъмол қилиш билан гўёки

Маънавият — қалбим куюши

ҳурмат кўрсатиш яққол кўзга ташланади. Ўсмирлар онгига ўрнашган бу нуқсонларга катталарнинг дабдабали “меҳмондўстлиги” сабаб эмасмикан?! “Меҳмон учун ҳар хил такаллуфлар таъқиқланадир”, - дейилади Ҳадиси Шарифда. Фикримизча, бунда масаланинг тарбиявий аҳамияти инобатта олинади.

Тўй-ҳашамларда ким ўзарликка ҳаракат кўпчилигининг қонига синга бошлагани аён. Уларга қилинадиган ҳаражат оддий халқ вакилларининг узоқ йиллар меҳнати ва қозонни сувга қайнатиши оқибат - натижасидир. Мурод дастурхони ёзилган бу хурсандчилик кунларимизда, табиат эҳсон этган ноз-неъматлар ва уларнинг энг муқаддаси -- нон оёқости бўлади. Боболар бундай ҳолатни увол деб билишган. “Ниманики хор қилсанг, шунга зор бўласан”, дея уни олиб кўзларига суртишган, мўътабар билишган. Бундай тар-

биявий аҳамиятга эга ҳаётий лавҳалар турмуш тарзимиздан йироқлашиши қачондан бошланди? Ахир, булар собиқ коммунистик мафкура томонидан анъаналаримизнинг “эскилик сарқити” тарзида эътироф этилишининг натижаси эмасми?! Биз ўзлимизни таниётган эканмиз, ўзлимизга қайтиш вақти келмадимикан?! Баъзи шўхратпарастларга қарата: “Кишиларнинг яхшилиги халққа фойдалироғидир”, - дея ҳукм чиқарган Пайгамбаримиз ўғитларини эслатиб қўйишни жонз деб билдик. Зеро, эл эътирофига лойиқ бўлиш ёмон эмас, фақат у юрт тинчилиги, ободончилиги йўлидаги сазй-ҳаракатнинг меваси бўлмоғи лозим. Ортиқча исрофгарчилик эса пешона тери билан топилган моддий бойликни ҳавога сочиш билан баробар.

Ҳар бир нарсани ўз меъёрида ишлатиш инсонни комилликка етаклайди. Шу боис “Иқтисод билан ишлаган кишилар фақир бўлмаслар”, - дейилади Ҳадиси Шарифда. Бу бизнинг ҳаётимиз учун дастуруламал бўлиши билан бирга айниқса, ҳозирги ўтиш даври учун янада аҳамиятлидир. Чунки дунё жамоатчилигининг нигоҳи бугун Ўзбекистондаги ижтимоий-сиёсий воқеликка қадалган.

Ўзининг маънавий олами билан жаҳонга танилган ўзбек халқининг номига қайд этилган иллатлар билан доғ туширмайлик. Камтарлик, мулоҳаза юритиш асосида ҳаракат қилиб, янги авлод тарбиясига эътиборни қаратайлик. Шундагина ўзлимизга қайтган бўламыз.

Шаҳобиддин УРИНОВ,
Бухоро давлат
университети талабаси

Замираҳон Одилова Наманган шаҳридаги "Олмос" хиссадорлик жамиятида ишлайди. Корхонада 50 турдан зиёд халқ истеъмоли маҳсулотлари ишлаб чиқарилмоқда.
Суратқаш Т. МАХКАМОВ

ИШЛАБ ҲАМДА ҲАМДА ҲАМДА ЎҚИЁТГАНЛАР ИМТИЁЗИ

Н. СОЛИЖОНОВ. Мен Наманган Давлат университетидан сиртдан ўқийман. Имтиҳон сессиясини топшириш учун ишонамиз раҳбари рўхсат бермаяпти. Шу тўғрими?

Жавоб: Корхонангиз раҳбарининг қарори нотўғри. Чунки, Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодекси 256-моддасига кўра, Олий ва ўрта махсус ўқув юртлирида таълим олаётган ходимларга лаборатория-имтиҳон сессиясида қатнашишлари учун қуйидаги имтиёзлар белгиланган:

- биринчи ва иккинчи курсда таълимнинг кечки шаклида олий ўқув юртлирида таълим олаётганларга ҳар йили камида 20 календарь кун, ўрта махсус ўқув юртлирида таълим олаётганларга ҳар йили камида 10 календарь кун, олий ва ўрта махсус ўқув юртлирида сиртдан таълим олаётган йигит ва қизларга эса ҳар йили камида 30 календарь кун;

- учинчи ва ундан кейинги курсда таълимнинг кечки шаклида олий ўқув юртлирида таълим олаётганларга ҳар йили камида 30 календарь кун, ўрта махсус ўқув юртлирида ўқиётганларга ҳар йили камида 20 календарь кун, олий ва

ўрта махсус ўқув юртлирида сиртдан таълим олаётганларга эса ҳар йили камида 40 календарь кун;

- олий ва ўрта махсус ўқув юртлирида битирув имтиҳонларини топшириш даврида камида 30 календарь кун;

- диплом лойиҳасини (ишини) тайёрлаш ва ёқлаш даврида олий ўқув юртлири талабаларига 4 ой, ўрта махсус ўқув юртли талабаларига эса 2 ой муддат билан ўртача ойлик иш ҳақи сақланган ҳолда қўшимча таътил берилган.

Ёшлар ҳуқуқи

Бундан ташқари олий ва ўрта махсус ўқув юртлирининг охириги курсида ўқиётган ходимларга диплом лойиҳасига материаллар тўплаш учун 30 календарь кун муддат билан иш ҳақи сақланмаган ҳолда таътил берилган. Мазкур таътил даврида талабалар ва ўқувчиларга умумий асосларда стипендия тайинланган.

Н.ҒОЗИБОЕВА. Мен Бухорода яшаб ишласамда, Тошкент Давлат техника универси-

тетидан сиртдан ўқийман. Имтиҳон сессиясига бориб келишим учун йўлқира тўланадими?

Жавоб: Иш берувчи олий ва ўрта махсус ўқув юртлирида сиртдан таълим олаётган ходимларга лаборатория-имтиҳон сессиясида қатнашиш мақсадида ўқув юртли жойлашган ерга бориши ва у ердан қайтиб келиши учун йилига бир марта йўлқиранинг 50 фоизидан кам бўлмаган қийматини тўлаши керак.

Меҳнат Кодекси 257-моддасига кўра, диплом лойиҳаси (иши) тайёрлаш ва уни ёқлаш ёки битирув имтиҳонларини топшириш учун бориб келинганда ҳам шундай миқдорда йўлқира тўланади.

Н.АХМАДЖОНОВ. Ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда сиртдан ўқиётган ёшларга йиллик меҳнат таътиллари қачон берилиши мумкин?

Жавоб: Таълим муассасаларида ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўқиётганларга йиллик таътиллари иш берувчи уларнинг хоҳишларига кўра лаборатория-имтиҳон, сессиялари вақтига тўғрилаб бериши шарт.

Хоразм радиосида Рашид деган журналист бўларди. Қалами дуруст, ўз фикрига эга йигит бўлса ҳам, нуқул дард-ҳасрат қилиб нолиб юрарди: "Қаерга бориб журналистик текширув ўтказмоқчи бўлсак, мутасаддилар "Фалончи ёшулли қариндошим бўлади", - деб кўрқитишга ҳаракат қилишади. Ишга сал жиддийроқ ёндашиб виждон йуриги билан айб ва камчиликларини фош этмоқчи бўлсанг, уша қариндошга телефон қилса, дакки ҳам эшитасан.

Уша йигит сўзларининг нақадар ҳақлигига бугун ўзим ҳам амин бўляпман.

Утган йили пахта мавсумида бир жамоа хўжалик раҳбарларининг теримчилар меҳнатига ҳақ тўлашда нуқсонларга йўл қўяётганининг гувоҳи бўлдим. Ҳашарга чиққан касб-хўналар мактаби ўқувчиларининг 1996 йилда терган пахтаси учун бир йилдан сўнг пул тўланаётган экан.

Бу салбий ҳолатнинг юзага келиши сабабларини атрофлича ўрганиб билдимки, олдин пахта мавсумида иштирок этган кўпгина ўқувчилар бир йил ичида ўқишни тугатиб, кетган эканлар. Уларнинг номидан меҳнат ҳаққини олганлиги ҳақидаги хўжатга қўйилган имзолар ҳам қалбаки эканлиги кўриниб турарди.

Бу хусусда вилоят ойнаи ҳақони дастурига танқидий курсатув тайёрлашга киришганимда жамоа хўжалиги ҳисобчилари ва лицей раҳбарлари турли йўл билан мени чалғитишга, ишимга ҳалақит беришга уриниб кўришди. Қатъият билан курсатувни тайёрлаб, эфирга узатишга бирикки кун қолганида ишонамда таниш ҳамкасбларимдан бири пайдо бўлди-да, тумтароқ насихатларини қўлогимга қўя бошлади.

Ёшгина ниҳолсиз. Улар билан ўчакишманг. Уша сиз танқид қилмоқчи бўлган лицей директорининг эри, биласиз-

ми, ким бўлиб ишлайди? Прокурор!

Мен унинг ваҳиманамо сўзларига заррача парво қилмадим. Кейин билсам опанинг эри прокурор эмас экан. Фақат "ўтакамни ёриш" мақсадида директорнинг яқинлари шу гапни танишларим орқали "дуои салом" ларига қўшиб жунатишган экан.

Арзимасгина иш фаолиятим давомида "оммавий" тус олаётган бу каби "маданиятли" пуписаларга кўп дуч келдим.

Бир даврада узоқ йиллардан буён чорвачилик соҳасида меҳнат қилиб келаётган кекса инсон кўюниб гапириб қолди:

-Биласизми, вилоятимизда нега чорвачилик фермалари ёппасига ҳиссадорлик жамияти-

яқиндагина ҳиссадорлик жамияти мақомидан "озод" этилиб, жамоа хўжалиги ихтиёрига қайтарилган экан.

- Ҳиссадорлик жамияти пайтида қандай тартибда иш юритгансизлар? Акциялар сотилганми? - деб сўрадим ферма мудиридан.

- Бе, қайси аҳмоқ оламан деб турибди шу зорманда қоғозни, - деб жавоб берди тўсатдан мудир оға.

- Нимага ҳиссадорлик жамияти тугатиб юборилди?

- Шунча жониворни (борйўғи 300 бошга етмайди) ун беш-йигирма одам боқиши осон дейсизми? - деб саволимга гудраниб жавоб қайтарди мудир. - Пулимиз етарли бўлмагач, молларнинг қуни қуруқ сомонга

-Саволингизга раис бува жавоб беради.

Раис бува билан ҳам учрашдик.

- Ким юборди сенларни бу ерга? - Унинг бизга қотган биринчи саволи шу бўлди. - Нега туман ҳокимиятидагилардан рўхсат олмасдан менинг қолхозимда изғиб юрибсизлар?

- Ҳозиргина Фалончи Фалончиевични кузатдим, - деди тўнғиллаб раис.

У айтаётган уша Фалончиев вилоятдаги энг баобру идоранинг бошлиги эди.

Унинг шамасини тушуниб турсак-да, оҳиста сўрадик:

- Қайси иш билан келибди? - Ҳеч қанақа иш билан келгани йўқ, - деди раис ёқимсиз табассум билан. - Қариндош-

ган устозларнинг "Журналист адолат яловбардори бўлиши керак" деган сўзларини эслаймак. Истиқлол даврида қабул қилинган Оммавий аҳборот воситалари ва журналистик фаолиятига доир бир қатор қонунлар бу борада бизга кенг имконият яратди. Бироқ сени ким юборди, мен фалончининг қариндоши бўламан, фалон ёшулли улфатим, деб кутиб олувчилар шу урига мазкур қонунлар таъсир курсатолмаётганидан афсусланиб кетаман. Қачонгача журналист раҳбар қариндоши бўлмаган одамларнинг нуқсонларини танқид қилишда ботирлик курсатади-ю, аксарият ҳолларда бунинг акси бўлгани учун сукунат дунёсининг фуқаросига айланиб юраверади.

Иллатларнинг бир-бирига тутшиб кетишининг туб илдизи таниш-билишчилик, қариндош-ошночиликка бориб тақалаётгани сир эмас. Маҳаллий журналистларнинг қаерга оёқ босса: "Кечирасиз, сизни Фалончиевга ўхшатдим. Мабодо, ёшулли жаноблари қариндошингиз эмасми?" деб савол ташлаб кўриши бежиз эмас. Бу каби савол аслида моҳиятдан фол ҳисобланади, бизнинг касбда. Фолда нима ойдин бўлса шунга қараб қалам қиртишлайверсан. Қариндошчилик, уруг-аймоқчилик тез болалайдиган касаллик, бироқ воҳалик ҳам-касбларим орасида ҳали бирортаси фалон раҳбар қариндошим бўлади, шунинг учун ҳам кўрқмай ёзавераман, деганини эшитмадим. Лекин тез-тез эшитиб тураманки, журналистнинг ҳақиқатдан бошқа қариндоши бўлмас экан. Шу гап абадий рост бўлиб қолсин!

Эрнўлат БАХТ,
журналист

ЁШУЛЛИ ҚАРИНДОШИНГИЗ ЭМАСМИ?

га айлантирилди-ю, кейин аксарияти касодга учраб, қайтадан жамоа хўжаликлар ихтиёрига топширилди? Агар ҳамма чорва фермалари ҳиссадорлик жамиятига айлантирилса борми, қанчадан-қанча ёшулликлар оч қолишади. Ахир кўпчилик раҳбарлар чорва фермаларида сўқимга буқа боқтириши сирли тарзда анъанага айланган иш-ку. Ҳиссадорлик жамиятида мулкнинг хўжайини бунга кўнармиди?

Мен бу гапларга унчалик ишонмадим. Бироқ чорва фермаларининг ҳиссадорлик жамиятига айлантирилгани, сўнг яна тугатилиб жамоа хўжаликларини ихтиёрига берилгани сабабини ўзимча таҳлил қилишга урина бошладим.

Бир ҳамкасбим билан Хоразмдаги Н. туманининг бир жамоа хўжалигидаги чорва фермасининг аҳволи билан танишишга бориб қолдик. Ферма

қолди.

Бирга фермани айландик. Гуштдор молнинг бош сони тирриқи гунаҳин ва ҳукизчалар сонидан кўп эмаслиги равшан эди. Айрим қўраларда зотдор моллар қорни туйганидан мудраганча кавш қайтариб ётибди.

- Ия, - деб қолди кутилмаганда ҳамкасбим бу зотдор молларга яқинроқ бориб. - Буларнинг қўлоғи нега қирқилмаган? Билишимча, жамоа хўжалиги фермаси молларининг қўлоғи қирқилган ёки махсус сирга ва тугма қистирилиб, рақамланарди?..

Мудир довдираб қолди. Қўлоғи қирқилмаган молларни санай бошладик. Ун бошга яқинлашиб қолди.

- Булар ферма ҳисобидаги молларми? - деб юмшоққина сўрадим. Мудир негадир чайнаиб турди-да, совуқ жилмайиб деди:

нинг уйига қариндош келади-да.

Ўз шажарасини юртнинг катта ёшулликларига боглашни хуш кўриш ҳамма жойда авж олган касаллик эканини билганим учун раисга ачиндим.

- Эҳ, раис бува, шундай муътабар юрт тақдирини ўз қўлига олган яқин одамнинг бор экан, сиз унга муносиб қариндош бўлишингиз керак эмасми? Ёки унинг ўзи қонунга зид ишларни қилавер деб қўйибдими?

- Йўғе, унақа деган эмас!

Сухбат якунида раис бува кино оҳангда илтимос қилгандай бўлди:

- Энди қаерда боқилмайди дейсиз раҳбар деганининг моли... Шу ҳаром улгурларнинг қўлоғи қирқилмагани учун тагин менинг қўлогимни қирқиб утирманг...

Гоҳо жамиятда юз бераётган салбий иллатларга дуч келганимда олийгоҳда таълим бер-

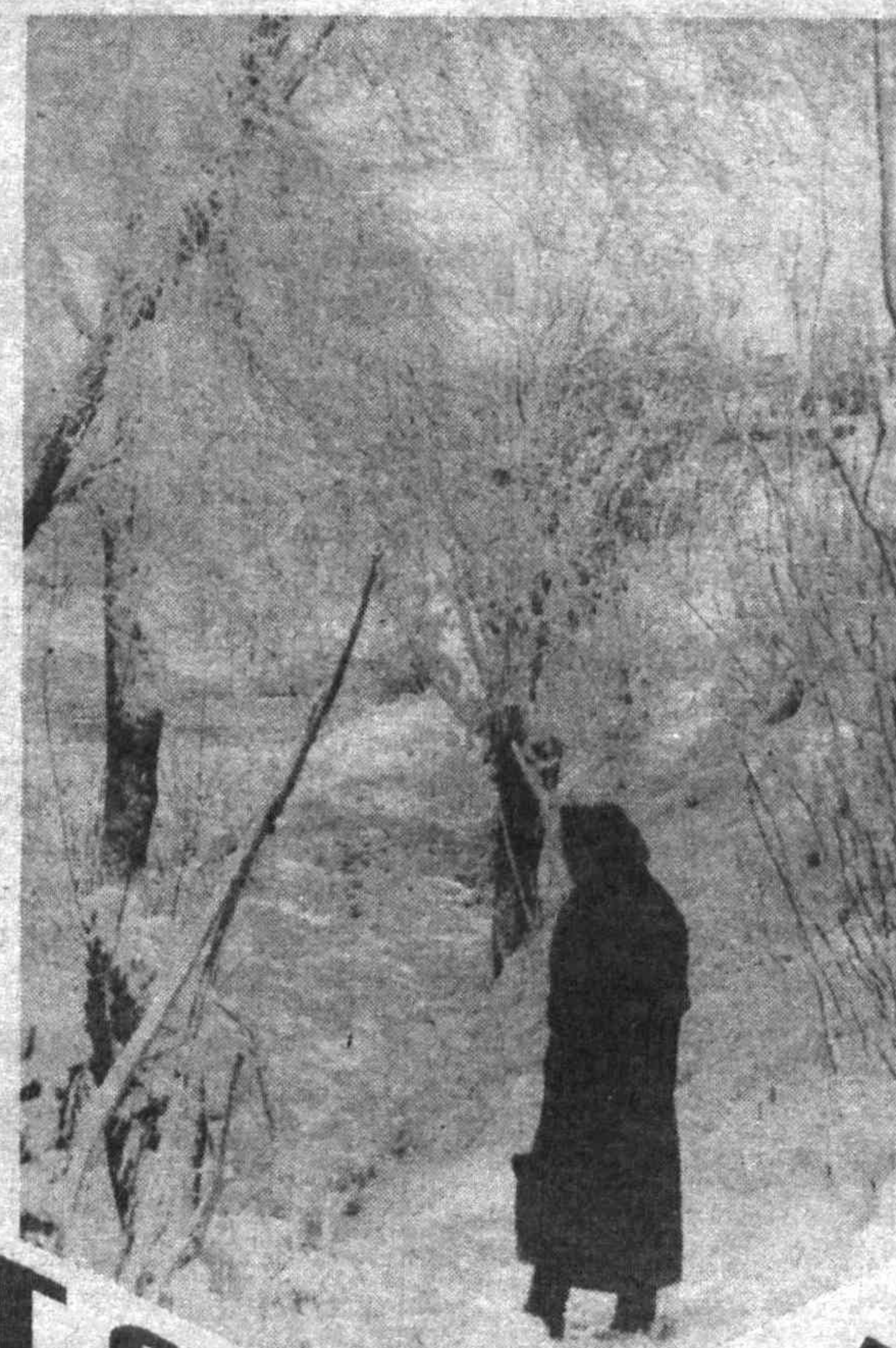
БОЛАЛИК

Болалигим сени сўроқлаб,
Тунлар буздим ойнинг уйқусин.
Улғайганда сендан йироқлаб,
Сеза олдим ёшлик туйғусин.

Хаёлимга мактаб қайтади,
Шивирлайди бокира орзу.
Юрагимга эртас айтиди,
Тушларимга киради, ёху...

Шодонлигим бир кўрмак учун,
Олисларга оқади сойлар.
Кўнгал каби юлдузлар ҳар кун,
Ташна бўлиб қадамнинг пойлар.

Моҳира
ШЕРКУЛОВА,
Қарши

"ТУРКИСТОН"

ЮРАК
ДАРДУ

Неча кунки, ёр қалбингдан чиқмас садо,
Кеча-кундуз сени уйлаб, бўлдим адо.

Йўлларингга мунгазирман, келмайсан ҳеч,
Бунчалар ҳам қийнамоқдан не мудлао?

Ҳижронларни бас қил энди эй, моҳидил,
Наҳот қалбинг эритмайди минг илтижо?

Умр ўтиб бормоқдадир оқар сувдек,
Қачон эсар боғимизда шўху сабо?

Келгин, ўнай гул тутган ул қўлларингдан,
Кутар севги қононаси кел, дилрабо!

Юрак дардим назм айладим ёниб-ёниб,
Баҳодирни ёр десанг гар бўлмас хато.

Баҳодир ЭГАМ,
Қизилтепа

СОҒИНИЧ

Йигитлар сардори ширин сўз ёрим
Сенга ёзаянман кўнгилда борим.
Ҳижрон саҳросини кезган баҳорим,
Энтикиб сўзлайди менинг иқрорим:
Соғиндим, сени жуда соғиндим.

Осмоним меҳрингни туяр эдим-ку,
Мен сени "Осмон" деб суяр эдим-ку,
Севишингни, жоним билар эдим-ку,
Соғиндим, сени жуда соғиндим.

Тинглаган куйим мунгли найлардан,
Оҳанглари оқиб келар қайлардан,
Мен сени излайин, айтгин, қайлардан
Соғиндим, сени жуда соғиндим.

Назира ИРМАТОВА,
Қибрай

АРМОҲ

Қалбимга чекинди сийратинг сенинг,
Армонга айланди суратинг сенинг.
Бунчалар нодопман, бунчалар почор,
Ўзгага боғланди фитратинг сенинг.

Кўзимда мавжлашиб дейди кўзёшим:
"Ҳой бола, эр йигит бундай йиғламас!"
Ҳолимни сўрасангчи -- сўнган кўёшим,
Қай йигит йиғламас, қандай йиғламас?!

Битталаб терсангиз дардимни менинг
Кўждаги юлдуздан кўпроқ бўлади.
Оҳимнинг ўтини тутсангиз менинг
Кўёшининг тафтидан чўғроқ бўлади.

Эй ҳижрон, бағрингда олиб кетдинг-ку,
Ёрим ўзга уйга солиб кетдинг-ку
Муҳаббат бўзлатиб бир бечорани
Йўлимнинг бошида қолиб кетдинг-ку!

Анвар СОНИЙ,
Тошкент

ҚАЧОНДИР

Қачондир мен кутган баҳор келади,
Сочимни тортқилаб ўтар саболар.
Хонамга сабуҳий ҳидлар тўлади,
Рухимга куйилиб келар наволар.

Қачондир мен кутган баҳор келади,
Вужудим яйрайди офтоб тафтида.
Кўрпасидан бошини кўтарган замин,
Бойчечакни олиб чиқар кафтида.

Қачондир мен кутган баҳор келади,
Оқ яхтагини йиғиб олар қаҳратов.
Фақат менинг учун куйлайди булбул,
Мени дея қайта яшарар жаҳон.

Қачондир мен кутган баҳор келади,
Изгири забтидан чўчима, кўнги.
Қору бўронлардан безсангда, чида,
Ҳаётнинг бу инжиқ фаслига кўнги.

Қачондир мен кутган баҳор келади,
Сингишиб кетамиз гуллар бағрига.
Биз бахтли бўламиз ўшанда, инон,
Юрагим, сен кўркма қишининг қаҳрига!
Феруза ТОҒАЕВА,
Самарқанд

РУҲ ЖИПОЛАРИ

Рустам Мусурмоннинг "Рухим товуши" шеърлар ва до-
стондан иборат китобини варақлар эканман, навқирон ижод
аҳли учун инсон руҳиятида кечаётган эврилишларни қаламга
олиш муҳим аҳамият касб этаётганига яна бир қарра имон
келтирдим. Тўплам "Юрак" деб номланган шеър билан
бошланади. Рустам Мусурмон бу нозик мавзуга узига хос
халқона йўл билан ёндашади. Юракни ишқ дарди воситаси
ила инкишоф этади:

Юрак - менинг дулдўлим,
Кўкрагимда қозоғи.
Беда эмас, ем эмас,
Меҳрдандир озиғи.

Бу халқона сатрда юрагини "дулдўл" дея таърифлар
экан, шеърини ривожлантира бориб, бу гўзал ташбеҳни
такомилга етказганлигининг гувоҳи бўламиз.

Ўзим берсам емайди,
Емишларининг гулидан
Озиқлашиб ўрганган,
Сулувларининг қўлидан,-

деган ташбеҳларни ҳам қўлайди шоир. Ва ниҳоят шеъ-
рининг ниҳояси жуда гўзал:

Охири бир парини
Олиб қочар югуриб,
Мени судраб кетади
Қозигини суғуриб...

Уйқундан умидлар

Ўта оддий манзараси, аксариятимизнинг болалигимиз
билан боғлиқ ҳолат зухур этган бу сатрлар юракни энтик-
тириб юборадиган даражада қадрдон. Қолаверса, бу сат-
рларда ўзбекларга хос қочирим, сўзамоллик ҳам зухур этил-
ган, инсон қалби, унинг энг муқаддас туйғуларидан бири
ишқ-муҳаббат ҳақида шунчалар узига хос гўзал шеър яра-
тиш мумкинлиги ва Рустам Мусурмон бунинг уддасидан
чиқа олгани мамнун этади.

Тўпламда Қашқа воҳасига хос шева сўзлардан оқилона
фойдаланиб ёзилган "Қашта" деган шеър бор. "Бика,
савсан, зайнови..." Қашқадарёликлар шевасида "пушти",
"сиейх - қора", "яшил" маъноларини англатар экан.

Бика, савсан, зайнови...
Булбул, байту газаллар...
Юрагимга билганча

М Ч
Ч И Т И М...

Юрардик қирларда чучмомолар териб,
Ёлғиз керагимсан, -деганди мени.
Кетсамда ўзгага кўнглимни бериб--
Шу йигит юракдан севганди мени.

Тоғлардан жисмига салобат сўраб,
Ишқидан куйлашиб, ойбулоқ, сени.
Вужудим чечаклар, гулларга ўраб--
Шу йигит юракдан севганди мени.

Қалби чаманларга кетарди ўхшаб,
Сахродек дилимда излади нени?
Йўлимга майсадан поёндоз тўшаб--
Шу йигит юракдан севганди
мени.

ҚАЛДИРҒОЧЛАРИ

Умид қоялари борарди нураб,
Айрилиқ жарининг улкандир эни.
Ҳислар гадосидан муҳаббат сўраб--
Шу йигит юракдан севганди мени.

Гуландом БАДАЛОВА,
Самарқанд

Узун хаёлотнинг кенгликлариди
Сафардан қайтмаган кемалар мисол,
Соғинчлар бетакрор осмонларида
Кезади мактублар, мактублар.

Бари унут бўлса, бариси ўтса
Хавотир босади юрагим тубин,
Ҳали ҳам тупроққа тўпигим ботса
Нафасим туярди ёмғирнинг ҳидин...

Онажон тақдирни, изми экан бу,
Кечалар тушимга кириб чиқади.
Гулхайриларнинг ошпоқ гули-ю
Чанг босган кўчалар, кўчалар...
Ўктам БЕК,
Жиззах

ДУҒОНАМ МОҲИРАТА

Кунларим сиз-да гўзал, обод эди,
Кўнглим нурафшон, фараҳли шод эди,
Гўё бирлигимиз умрбод эди,
Сизни соғиндим мен жон дугонажон!

Дарду гамларимга сиздай гамдош йўқ,
Йиғласам-да қулдирғувчи дилдош йўқ,
Мени сиздай англаувчи сирдош йўқ,
Биз томон бир келинг, жон дугонажон!

Талабалик олтин бўлди сиз билан,
Бағрим доим бутун бўлди сиз билан
Қалбим қолиб кетар бўлди сиз билан,
Ёшлик каби кетманг, жон дугонажон!

Соғиндим-эй, сеҳрли сўзингизни,
Ўхшаши йўқ, меҳрли кўзингизни,
Ичкиб соғиндим-эй, узингизни,
Ҳижронга чора йўқ, жон дугонажон!

Нилуфар ТУРСУНОВА,
Қашқадарё

Гул солдингиз гўзаллар!
Гул солдингиз гўзаллар...

Бика, савсан, зайнови...
Гуллари қуроқ, қуроқ-
Юрагимга солдингиз
Ҳар бирингиз бир ямоқ

Ҳар бирингиз бир ямоқ

Ҳар бирингиз бир ямоқ...

Бика, савсан, зайнови...
Юрагим қуроқ - қуроқ-оқ...

Бу шеърда ҳам халқона руҳ кучли. Рустамнинг узига
хослиги, фазилати: товушлар сеҳри, уйғунлиги, сир-асро-
ридан маҳорат билан фойдаланиб, Рух товуши, Рух товла-
нишлари, Рухнинг нафис тебраниш- солланишларини бе-
ришга интилишидадир. Шунинг учун бўлса керак, шеърла-
ри халқимизнинг қалбига теран етиб бормоқда.

Абдуҳамид ПАРДАЕВ

Дераза ортида тайёрагоҳнинг гавжум, гала-говур бекати кўза ташланди ва бу асло таасавур эмасди. Бадал Армон бунга троллейбус чирана-чирана бекатга пишиллаб келиб тўхтаб, эшигини "шарақ" эткизиб очгани боробор тўла ишонч ҳосил қилди. Зеро, троллейбус бекатга келиб тўхтагач, эшигини "шарақ" эткизиб очиб, ҳаммадан бурун ташқарига зироат ва зирavorшунослик куллиётининг толиби Бадал Армонни итқитди. Тўғрироғи, троллейбус тайёрагоҳнинг шундоққина биқинидаги гавжум, гала-говур бекатига чирана-чирана пишиллаб келиб тўхтаб, эшигини "шарақ" эткизиб очгани ҳамон у ўзини жонҳолатда ташқарига отди - зироат ва зирavorшунослик куллиётининг толиби Бадал Армон. Йўқса, жуда унақа эшик озига тикилиб ҳам турмагани, қаршида тушмоқ таралдуида бўлган ва балки, юҳонинг очофатлиги касрига қолиб, худди ўзи сингари роса таъзирини еган икки-уч баланд-паст, миқти-барваста гавда зоҳир эди, умуман, у ўзи қандай қилиб эшик озига бу қадар яқин келиб қолганини ҳам мутлақо англаёлмасди. Бурчакка тикилган кўйи дераза ойнасига зарб билан калла кўйиши таъсирида гангиганча, бирпаста ёнғоқдек бўлиб шишиб чиқа қолган пешонасидаги гурраси ачишиб, телба-тескари алламбалоларни хаёл қилиб турганини билади, сўнг худди эндигина узоқ маст уйқудан уйғонган каби кўз олди жимирлашиб, дераза ортида тайёрагоҳ биносининг олис аксини элас-элас илғади, ниҳоят, васлига беармон тўйдирган чалпоқ дераза гавжум, толатор бекат пайдо бўлди ва у ўзини туйқус эшик яқинида кўрди; троллейбус ҳорғин пишиллаб тўхтаб, эшик "шарақ" этиб очилди... Қаршидаги йўғон, барваста гавда унинг қаттиқ туркиесидан илкис четта мункиганини билади, кўзлари чарос, қошлари пайваста дилбар жувон ўзига айби нима эканини англамаган каби хангманг тикилиб, ёқа ушлаб қолганини илғади - юзига офтоб, тупроқ ва эрта куз тафтига омухта гавжум бекат нафаси келиб урилди. Аммо, димоғи бу матлуб нафасни тузукроқ тўйиб-тўймай, умуман, оёқлари ҳали ер искаб улгурмай, қаердан дилбир пилдираганча келиб, унинг билан маҳкам тутган юзи худди бошидаги эски дўпписи каби ғижим питрак чипта текширувчини ҳам асло таасавур маҳсули деб бўлмасди. Буни Бадал Армон ўзининг билагида аниқ ҳис этди. Одатда, бундайларга от-уловда дарров ўринларидан туриб жой бўшатишади, дўқонларда ёнқи идораларда бенавбат ўтказиб юборишади. Ана томоша; бугун сен унга уловда жой бўшатасан, эртага эса балки худди шу уловдан бекатда ташаётганинда у чипта талаб қилиб, сенинг ёқангдан олади ёки, мана бу тахлит, оёғинг ерга тегиб улгурмай, югурганча келиб билагинга осилади. Бунақа хангомани ҳатто Шоший ҳам тўқиб-бичмоғи душвор. Гарчи, чипта текширувчи билан "мушук-сичқон" уйнаш унга эскидан одат, бу борада унинг олдига тушаётганини кундузи чироқ ёқиб ҳам топиш кўп мушкул бўлса-да. Бунга у ўз вақти ҳатто салкам ҳаёт-мамонт масаласи сифатида ёндошгани тўғрисида чайналиш-ку, айни дам мутлақо ортиқча бўлса керак.

-- Чипта текширувчини сув буйига бурнидан судраб бориб, сугормай қайтариб келишининг эпини қилгангина бўрилар орасида яшаб кетишга қодир, - деб тушунтиради Шоший бунга ва табиийки, ҳар сафаргидек, ҳеч ким унинг бу кўпроқ тили чучук жужуқларга мўлжалланган тез айтиш машинани эслатувчи изоҳидан тайинли бир нарсани тушунмасди, яъни: нега энди сув буйига, нега яқин ердаги пивохонога ёки ҳеч бўлмаса "Кувноқ шамол"га эмас, нега судраб, нима, унинг ўзи судралишни эп-лаёлмас эканми, тагин бурнидан-а, тагин сугормасдан-а, ё тавба, яна "бўрилар орасида" деган ваҳмаси-чи, қизиқ, шунча бурини у қайси қўрқинчи тушда кўра қолди экан?

Шошийнинг юқоридаги мавҳум сўзлари магзини улар кунлардан бир кун Бақаҳовузда йўловчи сайёр цирк гуруҳи тўхтаб, Шошга кетаётди ва фақат бир кунга, дея роса дўмбира чалиб, ҳамманинг ичига гулгула солиб, оромидан айриб, шаҳарнинг бозор майдонига тикилмиш хайҳотдай кўнгиб чодирини йиғиштиришни бир ой ўтиб ҳам хаёлига келтирмаган кез чаққондек бўлишди. Уларни кўп синовдан ўтган бу ҳийласига

чув тушган лаҳма Бақаҳовузда аҳли этиборига ҳавола этилган ва бир ой давомида барчанинг мейдасига тегиб улгурган томошалар орасида ўргатилган бўрилар томошаси ҳам бор эди. Агар худонинг ҳатто ёвуз йиртқичга ҳам дарс беришга қодир, лекин нечудир "ожиза" деб номланган ва ожизалигини англашмиш барча ерлари очик-сочиқ бандаси "ҳап" деса, дарров икки оёқда ҳақкалаб турувчи жонзотни бўри деб бўлса, албатта. "Қизил шапкача ва бўрилар" эди бу томошанинг номи. Бироқ "Қизил шапкача" бўриларни қатор қилиб тизиб, икки оёқда ҳақкалатганча бувижонисининг маконига йўналган лаҳзада қария - табиатушунослик муаллими кўрсатган томоша бундан юз чандон ошиб тушди. Кўзлари олақула, қошлари қовоғидан нақ бир қарич тепага ирқиб чиққан, у ҳатто ўртада икки оёқда чаққон ҳақкалаб, ҳаммани ёқа ушлаётган бўриларни ҳам хангманг қилганча давра теграсида гир айлиниб чопар, нафа-

армон қайнаб-тошмиш эҳтирослар изини бозорнинг ҳар оқшом сув билан қиртишлаб ювиб ҳам кеткизмок маҳол бўлган бадбўй губори қоплади. Шоший сўнгги томоша чоғи чодирнинг тоқидидаги туйнукдан йилтиллаб кўриниб турган юлдузга бенарвон чиқиб кетган кўзбойлогичнинг ортидан жилвагар қарашма билан қараб кузатиб қолган ҳаммиша баҳор хурлиқларидан ҳам кўра кўпроқ унинг ўзи атрофида ўралаганини фақат шунда англашди. Бу Шошийнинг чипта текширувчи билан навбатдаги тўқнашувларидан бирида маълум бўлди. Унинг ҳар сафар бир нағма уйлаб чиқариш одати ҳеч кимга сир эмас эди. Ҳатто Шошийнинг шундай бир нағмасига рўпара бўлиб, сўнгра хўп чув тушганини тушуниб етган чипта текширувчиларига ҳам. Тушуниб етиш эса осон эмасди. Чунки, Шоший бунга имкон бермасди. Уловдан ҳовлиқча туша солиб, эркама

ширувчи, худди Шоший юлқуниб чиқиб кетадигандек, унинг билагига иккинчи кўли билан ҳам ёпишиб.

-- Қани уйнашганим? Ким уйнашяпти? - деди Шоший мийғида илжайган кўйи ва томошага тўпланган йўловчиларга қараб: "Қанақа одам бу, нима истади ўзи мендан?", деган каби бош чайқаб.

-- Қани, кўрсат, кўрсат! - деб шоширди чипта текширувчи ҳануз унинг билагини кўйиб юбормасдан.

-- Нима, кўрмайсизми? Мана мен мана! - деди Шоший чипта текширувчининг тумшугига тумшук тираб.

-- Узингни гўлликка солма, бола! деди чипта текширувчи худди сўнгги бор оғоҳлантираётган каби унга ола тикилиб.

-- Қизиқ экансиз-ку! - деб пинак бузмасдан ўзини аниқликка солишда давом этади Шоший. - Ҳозиргина йигит эдим. Энди бола бўлдим. Яна пича турсак, йўрғаклаб, оғзимга сўргич ҳам солиб кўйсангиз керак?!

Чипта текширувчи Шошийнинг бу лаккисидан довираб, дафъатанда айтишга сўз тополмай қолди.

-- Уялмайсанми? - деди ниҳоят танбеҳомуз бир тарзда. - Отанг тенги одам билан-а?

Шоший кулиб кўзини чипта текширувчидан олиб қочди. У айни дам ўғри саналса-да, ҳар қалай, инсофли ўғри эди.

-- Хўш, нима қилдик энди? - деди чипта текширувчи голибона оҳангда. - Шу ерда тўлайсанми ё яна судралишиб юрамизми?

-- Нимани тўлайман? Сиздан қарз олмаган эдим, шекилли? - деб асабга тегишни бошлади яна Шоший.

-- Ҳой, тагин бошладингми? - деди чипта текширувчи тутақиб. - Жаримани айтпман, жаримани! Чиптасиз қўлга тушишга тушиб, тагин сўз бермайсан-а! Э, чулчут қилиб юбординг-ку, одамни?!

-- Шунинг олдинроқ айтмайсизми, - деди Шоший худди гап нимада эканини энди тушунган каби. - Сиз мени биров билан адаштирдингиз, чоғи. Мен сизга чиптамини тушган заҳотим қўшқўллаб топширганман.

-- Астогфирулло! - Чипта текширувчининг фиғони фалакка кўтарилди. - Оёғингни ерга қўймасингдан ёқангдан олиб турибман-у, тагин тушган заҳотим топширдим, деб ёлгон гапирасан-а! Мана, одамлар ҳам гувоҳ!

-- Берганман, берганман! Олиб, худди манави чўнтагингизга солиб кўйдингиз, - деб Шоший чипта текширувчи кийган кўйлакнинг кўкрагидидаги чўнтакчага ишора қилди. - Ишонмасанглар, ана, текшириб кўринглар. - Шоший шундай деб бирпасда уларнинг теграсида давра қуриб улгурган томошалабларга бир қараб олди.

-- Берасан-а, берасан! Ҳали сен мени совунига кир ювмасан! Кимни алд-д... - дея гуллаганча чипта текширувчи бир кўли билан Шошийнинг билагидан маҳкам тутган асно, иккинчи кўли билан кўйлакнинг кўкрак чўнтагини шошиб кавлаштирди ва бармоқлари орасига илашиб чиққан қизғиш қоғоз парчасини кўриб, гапи бўғизга тикилди.

-- Ана, айтдим-ку, - деди Шоший худди бу унинг учун зинҳор ҳайратомуз эмасдек беписанд.

Томошалаблар чипта текширувчининг ҳавода муаллақ қотмиш қўлидаги қоғоз парчасига тумшук тираб қараб, бош силкиганча, бир-бирларига нималарнидир маъқуллаб кетишди.

-- Бу... б-бу... меники-ку, - деди чипта текширувчи довираб.

-- Йўғ-э, унда ўрин алмашиб кўя қолайлик, - деди Шоший кулумсираб ва буш кўлини чипта текширувчининг ёқасига узатиб, чаққон бир ҳаракат билан у ердан худди юқоридаги ухшаш қоғоз парчасини чиқарди. - Бу-чи, бу ҳам сизники-ми?

-- А-а? - Чипта текширувчи Шошийнинг билагини кўйиб юборди.

-- Бу-чи, бу ҳам сизникидир? - Шоший бўшаган кўлини чипта текширувчининг кулоғи тағида чаққон уйнатиб, тагин битта шундай чиптани пайдо қилди. Шошийнинг бу нағмасидан нафақат чипта текширувчи, балки айни ажабтовур хангомага гойибдан гувоҳ бўлмиш томошалаблар ҳам оғизлари ланг очилиб, ёқа ушлаб қолишди.

Тўхтамурод РУСТАМ

КАПАЛАКЛАР

Романдан парча

МУАЛЛИФ ҲАҚИДА

Тўхтамурод Рустам 1969 йилда Тошкентда туғилган. 1990 йилдан Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг аъзоси. «Энг ёруғ тун» (1989), «Севгининг суврати» (1993) ва «Ғаройиб мактуб» (1995) номли насрий тўпламлари чоп этилган. «Капалаклар ўйини» ёзувчининг биринчи йирик асари. У тўлиқ ҳолда «Ёшлик» журнаlining шу йил 2-сонидан бошлаб босилади. Айни вақтда муаллиф маъмур асарининг маънавий давоми бўлган «Кўчага ҳайдалган итнинг гуссаси» романи устида ишламоқда.

си бўғизга тикилгудек бўлиб:

-- Бўлиши... бўлиши мумкин эмас! Ахир... ахир, бурини қўлга ўргатиб бўлмаслиги илмий исботланган-ку?! Ҳа, илмий исботланган! Йўқ, бу мумкин эмас! - дея тинимсиз такрорларди. Гўё тумшуги тағида бўлаётганини кўзойнағи билан ҳам кўрмаётгандек, худди ўзи аёл зотининг макри, найрангига ҳеч қачон тўқнаш келмаган, умуман, улардан ҳеч қачон, ҳеч қандай азият чекмаган, ошқозонидаги ярани эса бурини қўлга ўргатиб бўлмаслиги тўғрисидаги илмий исботни ўқиб орттирган каби.

Шоший бир пайтлар ўзини ўқитган муаллимнинг бу қилиғини такрорлаб, бўриларнинг ҳайратини баттар ошириб ўтирмади, аксинча, у бир қадар камтар ва шу билан бирга хийла пухта иш тутди. Нима бўлганда ҳам, унинг қаердадир ёки кимнингдир теграсида тили бир қарич осилиб, ҳарсиллаб чопганини биров кўргани йўқ. Тўғри, бу ҳусусда айрим, кўпчиликка унча маъқул бўлмаган гумонлар йўқ эмас эди. Лекин, кейин билишдики, Шошийни бўрилар ҳам, ҳатто уларни "гаҳ" деса қўлга қўнадиган қилган пари сийратигади у ёсуман ҳам қизиқтирмаган экан. Бундан хабар топишгач, ниҳоят, уларнинг кўнгли жойига тушди. Биласе, Шошийни мутлақо ҳурмат қилмай қўйган бўлишарди. Бурини қўлга ўргатишни урдалаган у ёсуманнинг атрофида пашшахўрда бўлишни ўзига эп кўргани учун-да. Атрофида пашшахўрда бўлишга арийдиган бошқа қўлинг ўргилсин офатингонлар топилмаганида ҳам бир нави эди. Кўйиб берсанг, юлдузми бенарвон урадиган кўзбойлагичнинг у қўтига кириб яшириниб, бу қўтидан чиқиб келувчи, белидан аррада қоқ иккига бўлинган ҳолатда ҳам жилмайиб, кўз сузиб турувчи сулувларнинг бир нигоҳига юзта жон фидо қилсанг арийдми-ку! Агар шунча жоннинг бўлса-да, албатта. Мабодо, бўлмаган тақдирда ҳам ҳеч бокиси йўқ, битта мушдайгина, ҳатто ундан кичкина юрак билан ҳам, эҳ-ҳе, не-не тоғларни толқон қилиб майдалаб ташлаш мумкин, фақат у юрак аталмиш жонивор баайин юзта жоннинг шаҳдини ўзида жам этган каби қайнаб, гупириб уриб турса - бас. "Ҳа, шоир! Ҳа, йигитнинг гули! Э, қандингни ур-э, азамат!", деб алқаш, мана, бизга тан!

Ҳар тонг хўроқ қичқирини билан баравар янграб, шаҳар аҳлини ҳали гафлатдан кўз очмасидан бор-йўқ гам-ташвишини унуттишга чорлаган қарнай ва ногора садолари тинди, майдонда яқиндагина бе-

у, хотинми - фарқи йўқ, чипта текширувчини маҳкам бўғиб кучоқлаб олар, бир лаҳза ўзини ўнглашга қўймай, тоғам, холам ё амма-амаким тузуқларми, соғомон юрибдиларми, деб жағи-жағига тегмай бидирлаб, шу асно яна жами қариндош-уруғ, таниш-билишларни бирма-бир санаб, кўриша кетарди ва гангиб, эсанкираб, гапини йўқотиб қўйган шўрлик эсини йиғиб улгурмасдан унга ва у орқали барча юқорида санаган ҳеш-акраболарга соғлиқ-омонлик тилаб, тагин уларни уйига меҳмонга ҳам чорлаб, хайрлашарди. Ёки, тушмоққа ҳозирланаётган исталган йўловчини шартга қўлтигидан олиб:

-- Йўлқира ёнга қолишига тобингиз қалай? Жим! Кўзингизга қаранг! - деб аста кулоғига шивирлаб айтарди-да, унинг розилик беришини кутиб ҳам ўтирмадан: - Ўртоқлар, ўртоқлар! Кўзи ожизни ўтказиб юборинглар! Қани, четланинг, четланинг! Пў-ўшт! Кўзи ожизга йўл беринг! - дея бақирганча уни кўлтигидан судраб олга силжирди ва шу асно бамайлихотир "кўзи ожиз" йўловчининг кузатувчиси имтиёздан фойдаланиб, тагин нотаниш бировнинг ҳам "ҳожати"ни чиқарган бўларди.

Бора-бора Шоший барча чипта текширувчилар ва аксарият йўловчиларга ҳам отнинг қащқасидек танилиб, табиийки, унинг унча-мунча найранги иш бермай қўйди. Шошийни яхши таниб қолган чипта текширувчилар унинг уловидан тиш қайраб тушиб келаётганини кўрган заҳоти хоҳолаб кулиб:

-- Кўй, кўй! Бошимни оғритма! Бор шеърингни ёз! - деб уни тезроқ ўзларидан нари қилишнинг ҳаракатида бўлишарди. Шошийга ҳали ҳеч дуч келмаган, бироқ таърифини бошқалардан эшитиб улгурганлари эса унинг бошлаб бир таъзирини бериб, ҳамкасблари орасида довруғ таратиш илнжиди икки баравар жаҳд билан "қуён" овлашар, Шоший ҳам асло бўш келмай, ҳатто бундан зиёдроқ жаҳд билан уларга қарши ўзининг "мангу жанг"ини давом эттирарди. Шошийнинг кўзбойлагич ортидан зинҳор шунчаки кўнгилушлик учун судралмагани ойдинлашган кунни у айнан шундай ашаддий "овчи"лардан биттасига рўпара бўлди. Тўғрироғи, унинг кўлига тушди.

-- Ҳа? - деди у Шошийнинг билагидан маҳкам тутиб.

-- Нима "ҳа"? - деб саволга-савол билан жавоб қайтарди Шоший.

-- Уйнашма йигит! - деди чипта тек-

Бир йигит қўшиқ айтди. Қўлида соз, товушида титроқ, кўзларида мунг. Гўё юрагининг бир бўлагини қўшиғига қўшиб айтаётгандай.

-- Сиз қўшиқни шундайин кайфиятда айтдингизки, худди оғир бир хасталикка учрагандек...

Йигит бундай сўзни кутмаган эканми, сал қизаринди. Сўнг даврадагиларга бир қараб олдию, секингина деди:

-- Йўғ-е, ҳеч касалликка чалинмаганман. Фақат, бир қизни яхши кўрдим. Ҳозир ўшани ўйлаб қўшиқ айтганим учун сизга шундай кўрингандирман...

"Севги келтирган жароҳат ҳар қандай хасталикдан оғирроқ" демоқчи бўлди йигит. Лекин, айтмади. Муҳаббатнинг азобли туйғусини бошдан кечирмаган кишига бу сўзни айтмоқдан не ҳожат?!

Муҳаббат чиндан ҳам "хасталик"ми? Ибн Синонинг "Тиббий ўғитлари" асарида шундай жумлалар бор: "Ишқ (севги) васвасаси... бир касаллик бўлиб, киши бу касалликни кўпинча маҳбубнинг баъзи бир кўриниш ва хулқларини яхши кўришга ўз фикрини буйсундириш орқали чақириб олади... Унинг ўзини тутишида тартиб бўлмайди, томирининг уриши гамгин кишиларники каби нотекис ва бутунлай бетартибдир".

"Севги - ярим телбаллик" дейди ровийлар ва ушбу ҳикоятни айтиб қолдирадилар: Эмишкни, бир чўпон йигит маликага ошиқу бекорор бўлган эди. Йигитнинг афтодаҳол аҳволидан ташвишга тушган эл-улус унга ёрдам бериш ниятида: "Малика юлдузга айланиб осмонга чиқиб кетганмиш. Энди ундан умидингни уз!" дейди. Эртасига одамлар чўпонни уйдан излаб тополмадилар. Кейин билишсаки, ошиқ йигит тунги осмонда маликанинг чеҳрасини кўриш илнжиди Кавс тоғининг энг баланд чўққисига чиқиб кетган экан. Ўша чўққидидаги "Девонатос" чўпон йигитнинг тошга айланиб, осмонга тикилиб ўтирган қиёфасини ҳали-ҳануз асрларга ҳикоя қилиб тураркан.

СЕВГИНИНГ РАНГИ ҚАНАҚА?

ЙИГИТ: -- Уни учратдим тинчим йўқолди. Жисмим ерда юради-ю руҳим у билан бирга. Дунёда соғинч деган улкан изтироб, ҳажр деган оғир қайғу

Фахриддин Уни чиройли юзи, ҳар қандай йигитни лол қолдирадиган қадди-қомати учунгина эмас, асалдан ширинроқ сўзлари учун севиб қолган эди.

Озгина вақт бир-бирларини кўрмаса ҳаёт деганлари худди зиндонга ўхшаб қолгандек туюлаверарди. Наҳотки инсон боласи бир-бирига шунчалик интиқ бўлиб яшаса? Наҳотки одам бир-бирига шунчалик кўринмас меҳр иплари билан мустаҳкам боғланиб қолса?

Аммо... Кейинги кунларда Тошхон нимадандир хафа қуринарди. -- Нима гап? Тобинг қочди-ми?

Тошхон дастлаб миқ этмади сўнгра ўзини Олтинсойдаги бобоси ўғлига унаштироқчи эканлигини гапирди.

Фахриддин қулоқларига ишонмай қолди. Тошхон гапирдимми, ё шу саратон пайти момақалдиноқ гўмбурладими, фарқи бормади. Ҳар қалай бутун вужудини қалтироқ тутгандек бўлди. Сўнгра унга

борлигини шунда билдим. У қиз бўлса... Рўпара келишимиз биланоқ "чирт" ўгирилиб жўнаб қолади. Қалбим вайрон бўлади. Ўзимча "уни унутсам, бу азоблардан қутуламан" дедим. Бир неча вақт хаёлимни бошқа нарсалар билан чалғитдим. Эндигина унутдим деганимда... Осмонни ёритиб тўлини ой чиқди. Деразамдан мўралаб туриб олди. Кўзим фақат деразада бўлди. Ойга қараб уни ўйладим. Ойда унинг чеҳрасини кўрдим. Кейин билсам, севгининг ранги

шу ранг билан қоришади. Балки, севгининг ранги оловга ўхшашдир.

ИШҚИЙ МАКТУБЛАР ҚАНДАЙ ЁЗИЛАДИ?

Манбаларда айтилишича, жангу жадаллар, ғолиблигу мағлубликлар аро беҳаловат умр кечирган француз императори Наполеон Бонапарт маҳбубаси Жозефинага ишқ мактублари ёзмоққа вақт топган экан. Бу мак-

ЎН САККИЗ ЁШ САВОЛЛАРИ...

Ойга ўхшаркан. У тўлини ой каби сеҳрли, гўзал...

ҚИЗ: -- Кунлар, лаҳзалар ўтаверади. Баъзилар ёдда қолади, баъзилар эса йўқ. Лекин, у билан илк учрашган кунининг лаҳзалари бор бўйи билан хотирамни тарк этмайди. Қанчалаб йигитларни учратдим, баъзиларига дўст тутиндим, баъзилари билан қадрдон бўлдим. Лекин, ҳеч қайсинисига у билан боғланганим каби қаттиқ боғланмагандим. Орамизда севги ҳақида гап бўлмади, негадир ҳар гап шу мавзунинг четлаб ўтди. Бироқ, шу нарсани аниқ биламанки, муҳаббат деганлари юракни қийноққа солувчи азоб экан. "Бўлди, бас, ҳаммасини унутаман. Энди у юрадиган йўллардан четлаб ўтаман!" дедим. Ахир меҳр кўзда уни кўрмасам унутуш осон бўлади. Сўнгра... Усиз кечган лаҳзаларим йилга айланди. Кун ўтди, ой ўтди. Ахийри, зим-зиё тунга сирларимни айтдим. "Узо-о-оқдан бўлсада уни бир кўрайин" дедим. Тун пинагини ҳам бўзмади. Йиғлаб юбордим. Шунда юзимни ювган кўз ёшларимда унинг азиз чеҳрасини кўрдим. Ва шунда ўйладимки, севгининг ранги кўз ёшлар рангидек экан. У кўз ёши каби тиниқ ва шаффоф...

Ҳар қалб муҳаббатини ўзича кашф этади, рангини ҳам ўзи яратади. Кейин шу рангини оламда яшаб, қайноқ туйғуларини тинсойга бориб бобосининг ўғли билан гаплашиб келишини айтди. -- Уша одамга мен Тошхонни севаман, унга халал бермангизлар, дейман! -- деди. Қизнинг катта чирой-

тубларнинг бирида шундай дейилди: "Муҳаббат завқини билмай ўлиш - дунёда ному нишон қолдирмай йўқ бўлиб кетишнинг нақ ўгинасидир ва бу дўзах азобидан ҳам оғирроқ... Сенинг қалбинг меники бўлмаган кун менга дунёнинг жозибаси ҳам, қизиғи ҳам қолмайди!"

Жаҳон адабиётида шоҳ асарлар яратиб довруғ қозонган Франтс Кафка олисдан туриб ўз Милена-сига кунба-кун ишқ изҳорлари жўнатиб турган. У хатларидан бирида ёзади: "Милена... Залворли вазмин исм. Дастлаб шу исм менга ҳеч ёқмаганди. Энди... У бир

аёлнинг исми, у аёл шундайки, ҳатто бу дунёнинг оловларидан қўлда кўтариб ўтмоқликка муносиб..."

Отабекнинг Кумушга ёзган мактуби-чи? "Ўзим Тошкентда юрибману, кўз ўнгимда сизнинг ҳайкалингиз. Ажабо, бусиз мумкинми ахир!" дейилади шу хатлардан бирида. Кўхна Шарқда ишқномалар қандай ёзилган? Бишимизча, бундай ишқномалар учун қаламу қоғоз шарт эмасди. Юрагининг сиёҳига ботирилган

кўнглим деб билинг. У сизнинг оёқларингиз остида поёндоздир!" деди йигит. Бу сўзларни эшитиб қизнинг юзлари лола бўлди. Лолзорни кўзларига авайлаб босди.

Аммо, кейинги баҳор... Йигит ўз лолзорига ўзга бировни чорлади. Қизнинг юрагига ўт кетди. Лолалари ёнди, узоқ ёнди... Йиллар ўтиб, ундан сўрадилар:

-- Бордию, сиз ўн саккиз ёшингизга қайтсангиз...

-- Дунёдаги ҳамма лолзорни йўқ қилиб ташлардим, - деди у. Ун саккиз ёш хаёллари. У кимгадир юпанч, кимгадир соғинч, кимгадир армон...

Ун саккиз минг оламини яратган Аллоҳ Сен билан Менга шу қутлуғ ёшни муносиб кўрди. Биз энди лолаларни янчиб ўтмаймиз. Ахир лолалар гўзаллиги билан азиз, муҳаббат қадри билан буюк. Бир кун келиб ўз лолаларимизга албатта қайтамиз!

-- Сизнингча, муҳаббат бор нарсани? - деб сўрашди учрашувлардан бирида мендан.

Нима десамкин? Агар бор нарса десам... Чиндан ҳам муҳаббат борми, ўзи? Бордию, йўқ нарса, десам-чи? Асло. Бундай деб бўлмайди. Ахир манави ўтирган қора кўзларнинг бариси ўн саккиз ёшда.

-- Ҳа, муҳаббат бор! - дедим. Давра гувиллаб кетди.

-- Унда нега йигитлар бугун биттасига, эртага бошқа биттасига севги изҳор қилади?

-- Нима учун қизлар йигитни ишонтириб қўйиб, ота-онаси топган кишининг ортидан кетяверади?

-- Не сабабдан турмуш қурилаг, муҳаббат йўқолади?

-- Нима учун...

Ўн саккиз ёш саволлари... Бу саволларда изтироб бор, фарёд бор. Аччиқ ҳақиқат бор!

Сен билан Мен ҳали-ҳануз ўн саккиз ёшдамыз. Ҳаётнинг бор алам-ташвишлари, бўрон ва довуллари ўша ёшимиздаги гўзал хаёлларни тортиб ололмайди. Алдоқчи йиллар юзларимиздаги жозибани йўқотишга қодир, лекин ҳамон ўн саккиз ёшда бўлган кўнглимизнинг жозибасини ҳеч йўқотолмаслар. Биз ана шу оловли ёшда туриб, дунёга боқамиз ва биргина нарсани ичидан эътироф этамиз:

-- Севгининг ёши ўн саккизда!

Сен билан Мен, ўн саккизда бўлган севги ва бизни боғлаб турган шу кўхна борлиқ иккимиз учун ҳам муборақдир. Биз бу гўзал оламга ҳали кўп марта қайтиб келамиз.

Гулчеҳра ЖАМИЛОВА

СЕН БИЛАН МЕН - ЎН САККИЗ ЁШДАМИЗ. СЕВГИНИНГ ЁШИ НЕЧАДА?!

"Қиссаи Рабғузӣй" ҳикоят этади: "Мавло таоло Одам Атони ухлатиб қўйиб, унинг қовурғасидан Момо Ҳавони яратди. Нечун ҳар нарсасига қодир Аллоҳ Ҳавони яратаётганида Одамни ухлатиб қўйди? Ва не сабабдан Ҳавони айнан Одамнинг қовурғасидан яратди? Агар Одам уйғоқ бўлганида қовурғасини сугуриб олишаётганида жони оғрир эди ҳамда ўз азоби эвазига дунёга келган Ҳавони ўзига душман билиб қоларди. Агар мавло таоло Ҳавони Одамнинг қовурғасиданмас, бошқа бир нарсдан яратганида эди, Одам Ато Момо Ҳавони севамай эрди..."

Йигит ўн саккиз ёшдаиди. У айни баҳор чоғи ўзига севимли қизни лола сайлига чиқишга кўндирди. Еру кўк лола, ўт нигоҳлар лола. "Мана шу лолзорни менинг

унаштироқчи бўлдилар. Фахриддин бу ҳақоратомуз қилиқдан тутайиб кетди.

-- Бу бола билан ўзим гаплашаман!

У амалдорнинг ўғли билан гурунглашиб,

Ҳаёт сўқмоқлари

яна дардли ҳикоясини давом эттирди:

-- Уша киши билан яқинда учрашиб қолдим. Кечир мени, янглишибман, яхши-ёмон гаплар ўтди, ўзр Фахриддинжон, деди Тошхоннинг отаси.

Мен бўлсам, гапнинг очиги, аллақачон ўша мени ёмонотлиққа чиқарган йиллик бу қизиқарли туш каби саргузаштга нуқта қўйишга қасам ичган эдим. Чунки... Бунинг ҳаёт дейдилар, бу дунёда яшашни зимманга олар экансан, иссиғига ҳам совуғига ҳам миқ этмай чидашга мажбурсан. Кимдир янглишади, кимдир сохта севги шаробини оғзингга тутмоқчи ҳам бўлади.

Мана орадан кўп йиллар ўтди. Аммо, бу воқеа Фахриддиннинг юрагига беҳосдан теккан ўқ каби жароҳат қолдириб кетди.

Жовли ХУШБОҚОВ, "Туркистон" муҳбири

УЗР, КЕЧ АНГЛАДИМ

ли кўзлари янаям катталашиб кетди.

-- Йўқ, йўқ. Ундай қила курманг!

Фахриддиннинг кўзлари гўё ҳеч нарсани кўрмаётгандек, қулоқлари битиб қолгандек, бошига биров таёқ билан ургандек гувиллар эди.

-- Бошқа йул йўқ. Ё бутунлай воз кечасан, ёки...

-- Бўпти билганингизни қилинг.

Йигит Олтинсойга -- қизнинг амакисиникига борди. У одам Фахриддиннинг сўзларини пинак бузмай тинглади.

-- Бўпти боравер, Тошхонни келин қилмайман.

Бироқ... Галамис одамнинг ҳамма дар-

ди ичида бўлар экан. Қизнинг бобоси Фахриддинни алдаб жўнатиб юбориш билангина кифояланмабди, эртаси Деновга -- укасиникига келиб захрини сочиб кетибди.

-- Сен қиз эмас, бир саёқ ўстирибсан! Мана кеча бурнининг сувини арта олмайдиган бир бола келиб "қизга мен уйланаман!" деб кетди. Сендай қиз тарбиялагандан қура...

Тошхоннинг отаси номусдан ерга кириб кетай деди.

Лекин барибир бобоси уни келин қилмади.

Аммо қизнинг отаси Фахриддиннинг совчиларини қуруқ жўнатиб юборди.

Қизни эса шаҳардаги бадавлат мансабдорнинг ўғлига

Кеча Сьерро-Леона пойтахти Фритаунда президент Аҳмад Тежжан Каббах қўшинларига қарши кураш олиб бораётган исёнчилар бир тарафлама оташкесин эълон қилишган. Лекин шунга қарамасдан шаҳарда вазият юмшамаган. Маълум бўлишича, касалхоналар ярадор инсонларга тўлиб бормоқда. Улар оғир аҳволда қолган. Мазкур вазиятдан фойдаланиб инсонпарварлик ёрдами юклатилган Буюк Британия ҳарбий флоти пойтахт Фритаунга барча зарурий дори-дармонларни келтира бошлади. Шаҳарни тарк этаётган қочоқларнинг айтишларига кўра, икки томон ўртасида уруш алангаси пасайгани йўқ. Ҳукумат армиясига ёрдамга келган ЭКАМОГ номли иттифоқчилар армияси бир неча кунлик шиддатли урушлардан сўнг исёнчилар таҳдидини бироз камайтиришга муваффақ бўлди. Айни пайтда Буюк Британия расмий доиралари мамлакатдаги ҳарбий ҳаракатларга аралашмасликларини маълум қилдилар. Қочиб мажбур бўлаётган маҳаллий аҳоли эса мамлакатда қандай қилиб бўлмасин тинчлик ўрнатилиши ва ўз уйларига қайтишни хоҳламоқда.

Бразилия марказий банки президенти Францико Лук АҚШ хазиначилари ва Халқаро валюта фонди вакиллари билан риялнинг кейинги курсини белгилаш борасида қизгин музокаралар олиб борди. Сўнгги кунлардаги риялнинг беқарорлиги мамлакат иқтисодчиларини қаттиқ ташвишга солмоқда. Мутахассислар риялнинг бугунги ўзгарувчан ҳолатга тушиб қолиш хавфи бундан беш ой муқаддам бошланганлигини таъкидлашмоқда. Улар ўшанда валютанинг халқаро молия бозоридаги мавқеини сақлаб қолиш учун 30 миллион АҚШ доллари сарф қилган экан. Ўз навбатида Бразилия ҳукумати мамлакат иқтисодиётини қайтадан ислоҳ қилиш мумкинлиги тўғрисида бош қотирмоқда.

Бир неча ҳафта илгари Яманда ҳордиқ чиқараётган хорижий сайёҳлар мамлакатдаги террорчилар томонидан ўғирланганлиги оқибатида икки давлат ўртасида совуқ муносабат юзага келганди. Яқинда Яманда яна шундай воқеа содир бўлди.

Бу сафар жиноятчилар мамлакатнинг шимолӣ қисмларига ҳордиқ чиқаргани келган икки нафар британиялик, тўрт нафар даниялик сайёҳларни ўғирлаб кетишди. Ўз навбатида Буюк Британия Ташқи ишлар вазирлиги ўз ҳукуматидан ҳеч қандай ҳарбий чоралар кўрмаслигини илтимос қилди. Гаровдагиларни озод этиш учун ҳукумат ва террорчилар ўртасидаги қуролли тўқнашув оқибатида уч нафар британиялик ҳалок бўлган.

Ҳиндистонда полимелит касаллиги билан оғирган ҳинд болалари сони борган сари кўпайиб бораётган. Маълум бўлишича, жаҳондаги мазкур касалликка қарши эмлаш воситаларининг қарийб барчаси минтақада қўлланиб бўлинди. Лекин шунга қарамасдан унинг олдини олиш анча оғир кечмоқда.

Ҳиндистонда бир неча йилдан бери давом этиб келаётган бу касаллик бугунги кунга келиб минглаб ҳинд болалари ҳаётига хавф туғдирибгина қолмасдан, балки мамлакатдаги асосий муаммолардан бирига айланиб бораётган. Ҳиндистон ҳукумати мазкур масалани бартараф этиш йўлида ўта муҳим ишларни амалга оширди. Халқаро ташкилотлар ёрдамида хасталикка қарши ишлатиладиган турли дорилар келтирилди. Бу дорилар жуда мазали бўлмасда 5 ёшгача бўлган 100 миллионга яқин болаларни эмлашга ишлатилмоқда.

Анголадаги вазият борган сари мураккаблашмоқда. Бир неча йиллик урушлар оқибатида мамлакатнинг миллионлаб аҳолиси доимий қочоқларга айланган. Мамлакатда давом этаётган беқарорлик ҳукумат томонидан бечора халқ аҳолидан хабар олишга имкон бермаяпти. Мамлакатнинг Коксито вилояти атрофига минглаб қочоқлар ўзларининг вақтинчалик уйлари-ни кура бошладилар. Қарийб 13 мингдан иборат бу қочоқлар гуруҳи ҳозирги кунда яшаш учун ҳеч қандай шароитга эга эмаслар. Ҳатто ейиш учун ҳам ҳеч нарсаси йўқ.

БМТнинг таъкидлашича, ҳозирги кунда Анголада 3 миллиондан зиёд қочоқ мавжуд бўлиб, улар жуда оғир аҳволда яшамоқда. Ангола ҳукуматининг УНИТА номли исёнчилар гуруҳи билан бир неча марта олиб борган тинчлик музокаралари натижа бермаяпти. Албатта, музокараларнинг ижобий натижалар бермаслиги мамлакатнинг иқтисодий аҳоли янада хароб бўлишига олиб келади.

Хитойнинг қадимий санъат асарлари ўзининг нодирлиги билан дунё халқлари орасида ўзига яраша мавқега эгадир. Лекин шунга қарамасдан баъзи асарлар вақт ўтиши билан ўзининг аслиятини ўзгартирмоқда. Бироқ қарийб 60 йилдан бери ўйинчоқ ясаш билан шуғулланаётган хитойлик уста Хам Бир Хин ҳозирда 80 ёшда бўлиб, ўзининг касбини ҳали ҳам давом эттириб келмоқда. Вақт ўтиши билан болалар янада замонавийроқ ўйинчоқларга қизиқа борсаларда Хам Бир каби усталар ўз касбларини, аниқроқ қилиб айтадиган бўлсак, неча асрлик бу анъаналарни тарк этганлари йўқ. Аксинча, унга замонавийроқ тус бера бошладилар. Шуниси ажабланарлики, бу каби усталар замонавий кўринишдаги маҳсулотларни ҳам энг оддий буюмлардан тайёрламоқдалар. Маълум бўлишича ҳозирда Пекинда 50 га яқин шундай усталар бўлиб, уларнинг сони борган сари камайиб бормоқда.

Танишим Қизирик туманида оддий сувчи бўлиб ишлайди. Кўпдан буён ёлчи-тиб маош олмаган.

Ўғли эса аллақачон мактабда ўқиётган. "Унинг қўлини ҳалоллатиш учун ҳеч бўлмаса икки-учта қўй, бир бош хўкиз сўйиб, меҳмонларга беш-олти яшик ароқ ичиришим керак", дейди у зорланиб.

-- Бунча ортиқча сарф-харажатлар нима учун зарур?

-- Ахир, оғайниларимнинг ўзи икки юз кишидан ошиб кетади. Қишлоқдошларим ҳам ундан кўпроқ, мен ҳар йили камида ўн-ўн бешта қариндошимнинг тўйига борганман. Ҳар бир тўйга тўрт юз-беш юз сўмдан совға берганман. Ҳар бир тўйда ҳеч бўлмаса юз граммдан ароқ ичганман. Шундай бўлгач, менинг тўйимдан қуруқ кетмайдику. Мен баъзи амалдорларга ўхшаб бир ҳафта тўй бермайман-ку.

Ўша қишлоқдошим мисол келтириб айтган "катта"ларнинг тўйида ҳам қатнашганман. Лекин, ундан дилми хуфтон бўлиб қайтганман.

Мансабдорнинг ҳовлиси стадиондек катта экан. Унда қаторлаштириб қўйилган стол-стуларнинг атрофини

одам босиб кетган.

Сўнгги русумда кийинган зиёлилар, нозик жойда ишлайдиган катта мансабдорларнинг ёнида ўтириб қолдим.

Теваракка аланглайвермай, дастурхонни томоша қилгим келди. Кўпларининг номини ҳам билмайдиган ноз-неъматларни кўриб, оғзим очилиб қолди.

-- Ҳой ука, нега манавидан отиб турмайсиз, -- деди бир семизроқ, бўйинбоғи қорнига осилиб қолган, боши катта одам.

-- Соғлиқ кўтармайди. Шунинг учун... Нон еб турибман.

-- Ия, нон? Ҳар кун еявериб меъдангизга тегмаганми? Тандир каболлардан олиб туринг.

Мастлигидан кўзи сузил-

ди унинг.

Тўй маҳали унинг кайфиятини бузгим келмади. Шу сабабли маъқулроқ, жўяли жавоб қайтаролмадим. Бутун захримни ичимга ютдим. Бу ҳам камлик қилганидек, унинг минғирлаб, мана бу нонларни олиб кетингларда, "закуска"дан олиб келинглар, деганига ҳам парво қилмадим.

Ахир, ширакайф одам гап уқармиди?

-- Тўй эгасининг бели бақувват. Солиқда ишлайди. Ана шу тантанага бешта хўкиз, йигирмата қўй сўйган, минг шиша ароқ. Яна шунча турли ичимликлар олиб келган. Фақат уннинг ўзидан уч тонна кетибди.

-- Бунча нонни кимлар еб тугатар экан?

Ёнимда ўтирган йигит бе-парво қўл силтаб деди:

-- Қолганларини сигир, қўйларга беришади...

Ёқимсиз суҳбатдан негадир кайфиятим тушиб кетди. Ахир тўйга яйраб ўтириш, дам олиш учун келган эдим-ку?

Яна бир нарса мени ажаблантирди. Биз ўтирган жойдан ўн беш-йигирма қадам нарида

га, тутган мавқеига, кийимига қараб, меҳмон қилинаётганини кўриб, юрагим эзилиб кетди.

Аммо...

Ўзбекистон Республикаси Президентининг тўйларни тартибга солишга оид Фармони аналга оширишга қишлоқ фуқаролар йиғинлари, маҳаллалар, хотин-қизлар кўмиталари, "Нуроний", "Камолот" каби жамғармаларнинг туман бўлимлари фаоллари жиддийроқ киришишлари зарур.

Ёшлар ўртасидаги баъзи жанжаллар, муштлашувлар юқоридагидек дабдабали тўйлардаги ичкиликбозликлар оқибатида содир этила-япти?

Шерободаги бир тўйда йигитлардан бири маст бўлиб қолди. Бундан ғазабланган акаси уни роса дўппослади.

Натижа эса... Тўй азага айланиб кетди. Ўша калтакланган йигит тўйдан сўнг қазо қилди.

Эҳтимол, дабдабали тўй ўтказётганлар бундай нохуш ҳодисалардан сабоқ чиқарар?

Х. ЖОВЛИЕВ,
"Туркистон" муҳбири

ШУҲУДАН
КЕЙИНГИ...
АЗА

Истиқлол шарофати ила экранимизда буюк Амир Темур, асрлар давомида эъозланиб келинаётган Имом ал-Бухорий каби алломалар билан бир қаторда оддий ўзбек деҳқони, ишчи сиймолари ҳам намоён бўлиши учун шарт-шароит яратилди. Зеро "Ўзбекино" шундай асарларни — замондошимизнинг кундалик ҳаёти, уйлари, орзу-умидлари ҳақида ҳикоя қилишга интилаётганидан беҳад мамнунмиз. Нозим

эстетик савияси режиссёр дунёқарашининг кенглигига ҳам боғлиқ. Лекин бу бисотнинг ранг-баранг бўёқларидан фойдалана олиш учун адабий замин — сценарий имконият бериши зарурлигини ёдда сақлаймиз. Айтиш жоизки, актёрлар (Т.Норматов, Д.Икромов, У.Музаффаров, С.Рамотова, Д.Раҳматова қабилар) санъатидан, оператор У.Ҳамроев, расом Д.Абдурахмонов, композитор Янов-Яновский маҳоратидан

қахрамон кайфиятига зид тарзда намоён бўлиб борган кумкун, майин ут-уланнинг аста тебраниши қанчалик хизмат қилишига аҳамият беринг...

Лекин кўриниб турибдики, бундай тасвирий, овозли, бошқа образли воситаларнинг барчаси бир ҳолатни — фигон чекаётган Адашни, фарзанд доғида қолган чолу кампирнинг фарёдини тасвирлашга қаратилган.

Ҳаттоки, кадр ортида ўқила-

ЭНГ ЁШ МИЛЛИОНЕР
Ўн саккиз ёшли Эрвин Гетте Германиядаги энг ёш миллионер деб топилди.

У ёзи таътил вақтида оғир меҳнат эвазига 27 минг марка пул ишлаб топиб, бу сармойани кўпайтиришга қўйган эди. Кейин давлатдан кредит, акция ва бошқа қимматбаҳо қоғозлар сотиб олди. Натижада у 1 миллион 357 минг марка сармоёга эга йигитчага айланди.

қаттиқ жисмининг устида яна бир кичкина мавжудот — тошбақа боласи ҳам бўлганлигини эслади. У ҳар сафар аёлнинг кўзи илинганида сувга тушиб, чўкиб кетмасин дегандай, аёлни беозоргина чимчилаб қўйибди...

АМЕРИКАЛИКЛАР ҚАНДАЙ ОВҚАТЛАНШАДИ?

Америкаликларнинг миллий таомлари қаторига гамбургерлар, гўштли гумма, ҳар хил омлетлар (тухумли таом) ёки хагис (қўй

БУГУНГИ КИНОМИЗНИНГ "ЁЛГИЗ ЁДГОРИ"

Аббасовнинг қарақалпоқ юрти, унинг ҳал этилмаган муаммоларига бағишланган "Феллини" янги сценарийсида ҳам шундай оддий фуқарони, заҳматкашни кўрамиз. Хайридин Султонов ва Собир Назармухамедовнинг "Ёлғиз ёдгорим" фильмининг бош қахрамони ҳам оддий ўзбек деҳқони. Бир соату қирқ минут давомида кишлоқ аҳлининг узаро муносабатларини, тўймаърақалари билан боғлиқ қувончлари, ташвишларини кузатиб бордик. Очигина айтганда биз экрандаги воқеаларни томошабин сифатида кузатиб бориш билан чекланмаймиз. Ўзимиз ҳам уша кишлоқда тургандек, Адаш бу ванинг гамига шерик бўлгандек, у билан бирга эзилиб, кўз ёши тўкиб дардига малҳам излагандек бўламиз. Қахрамоннинг қўшинисидек, яқин қариндошдек воқеаларда иштирок этиб, ўзбекининг фарзандга, атрофдагиларга бўлган меҳри ҳақида уйлмаймиз, қайгурагимиз, йиғлаймиз, аҳил кишлоққа меҳримиз орта боради... маънос кайфият бизни узок вақт тарк этмайди. Асарнинг ўзига хослиги ҳам, бироз "йиғлоқи" эканлиги ҳам шунда — Адаш қарвон оиласининг қайгули дамлари барча тафсилотлари билан курсатилганида бир жиҳатдан ёзувчи Хайридин Султоновнинг "Ёзнинг ёлғиз ёдгори" қиссасининг қадрига етган Собир Назармухамедов китоб руҳини экранда сақлаб қолганидан, уни ҳаттоки бўрттириб ифода эта олганида деб биламиз. Шу билан бирга адабий асарни китобхон, кинофильми томошабин қабул этиш руҳияти ҳам ҳисобга олиниши зарурмикан, деб уйлаб ҳам қоламиз. Қиссанга ўқилиши ҳаётида тасаввуримизда ёзувчи таърифлаган қахрамонлар пайдо бўла боради. Ҳар кимнинг уз хаёлот оламига эрк бера олиш қобилияти турлича. Банобарин, тасвир ҳам бир-биридан фарқ қилади, яъни маънос кайфият ҳар кимда турли даражада бўлади. Экранда эса фақат режиссёрнинг тасаввурдаги тасвир пайдо бўлиши туфайли уни қабул этиш ҳам деярли бир хил бўлиши табиий. Албатта, маъкур кўринишларнинг

кенг фойдаланилганини кўрдик. Айниқса Тожибой Норматовнинг руҳий қиёфаси, Дилбар Икромованинг қахрамони елиб-югуриши, хасталигида узини туттиши, маъноли сузлаши билан ўзбек аёлининг иродасини, оиласига бўлган меҳрини, рўёбга чиқмаган орзусини кўрсатиши ёдимизда қолади. Режиссёр актёрларни танлашда ҳам улар билан ишлаш, машқ қилиш, суратга олиш дақиқаларида ҳам талабчанлик қилгани кўзга ташланади. Кадрлар йириклигининг ўзгариб бориши, актёрларнинг ҳаракати ва уларни ўраб олган муҳит, нур ва соялар кураши, умумий кўриниш, лавҳаларнинг узаро бирикиши ёки тўқнашуви — буларнинг барчаси бевосита образ яратадиган санъаткор — ижрочиға хизмат қилганини кўрдик. (Бу ҳолни таъкидлашимизга сабаб кинода актёр имкониятига баъзан комил ишонч билан қаралмаслик ҳоллари ҳам учраб туришида...)

Ўз қахрамонларини севган, ардоқлаган актёрлар эса режиссёр кумагида гамида ҳам, қувончида ҳам самимий бўладиган ўзбекининг саховатини, мурувватини, одобни, гузаллигини тулақонли номоён эта олганлар. Лекин — қахрамоннинг чеҳраси очилган, маънос кайфият тарк этган дамлари ҳам асардан урин олишини истардик. Аслида ҳам, Адаш бува, унинг умр йўлдошининг ҳаёти давомида ҳазил-мутуйиба, аския ҳам бўлгандир!

Асарнинг бадий тўқимасини ташкил этадиган воситалар жуда пухта ишлангани кўзга ташланади: фильм қахрамонлари яшайдиган уй, ҳужра, айвон, ҳовлининг ўз "таржимаи ҳоли" бор. Муҳитга, образларга таъриф берадиган кўриниш, буюмлар дид билан, драматургияни очиб учун хизмат қиладиган тарзда таърифланган: ишқ ҳаваси туфайли қотилликка қўл урган Сатторнинг хонасида ҳатлар, китоблар, керакли ва кераксиз ашёлар тартибсиз ётиши, шу йигитнинг ҳаёти пала-партиш утаётганини, ошиқлик уни гузалликка, эзгуликка эмас, номардликка олиб келиши сабабларини курсатишга ёрдам беради. Фарзанд доғида қолган ота-онанинг фарёдини таърифлашда қабристоннинг дўнглари, нам тупроғи, гамгин кайфият уйғотадиган кўриниши,

диган ва қахрамоннинг муайян б и р дақиқадаги ҳолатини экранилаштиришға хизмат қилиши керак бўлган матн ҳам қайгули, тушкун оҳангда бериллади. Адаш қабристонга кириб борар экан, овоз эшитиллади: "Бу ерга ёғоч от миниб келасану кирасан, қўйиласан. Кирмоқ бору, чиқмоқ йўқ". Ҳилхона буйлаб тасвир давом этади. Унда танҳо турган қахрамоннинг буй-басти ҳам кўринади.

Бадий ижодда меъёрга аҳамият бермаслик натижасида драматик ҳолатларга бой эпизодлардан бири — Адаш ўз рафиқаси билан ҳалок бўлган ўглининг жасади ёнида фарёд кўтариши сахнасиға ҳам пугур этган. Бу кадрларда Т.Норматов ва Д.Икромованинг ижроси шунчалик таъсирчан, умуман вазиятнинг ўзи шунчалик оғир, ута гамгин-ки, Адаш узини абадий кўз юмган ўглининг ўрнида улим тушагида тасаввур этиши, атрофдагиларнинг кўзи урниға катта қоп-қора доғлар кўриниши ҳам ваҳимали, ҳам ортиқча бўлиб, катта бадий куч билан олинган ушбу лавҳа зурма-зурки киритилгандек туюлади. Бошқа лавҳаларни ҳам ихчамлаш, бинобарин янада таъсирчан қилиш мумкин эди. (Масалан боғда фавқуллодда роял пайдо бўлиши, унинг клавишларини қизалоқ аста босиши; ёки Адаш ёшлик чоғида авахтадан қочмаганлиги сабаблари икки қайта курсатилган;

Бу асарнинг айрим кадрлари ҳақида батафсилроқ ҳикоя қилишға қарор қилганимизнинг сабаби "Ёлғиз ёдгорим" миллий кино санъатимизнинг анчагина мукамал ишланган асарларидандир. Шу боис унинг бадий тўқимасидан урин олган айрим ортиқча, "йиғлоқи" кадрларни айтиб утишни зарур деб топдик.

Драматургия, режиссура, ижро жиҳатдан баркамол бўлган бу асар айрим нуқсонлардан ҳоли бўлмаса-да, у бугунги киноимизнинг ёлғиз ёдгори сифатида қабул этилишиға ишончимиз комил.

Ҳамидулла АКБАРОВ

Суратда Сиз мириқиб томоша қилаётган «Ёшлар» телеканали ижодкорларидан бир гуруҳи акс этган

Эрвин бундай муваффақиятга тўрт оми: совуққонлиги, сабрбардоши, ишбилармонлиги ва албатта ички сезгиларига қулоқ тутгани туфайли эришган. "Вельт" газетаси мухбирининг энди нима билан шуғулланасан, деган саволиға ёш миллионер шундай жавоб берди: "Шифокорликка ўқийман, бўш вақтимда бизнес билан машғул бўламан".

ТОШБАҚА МИНГАН АЁЛ

Испаниялик Росалита Мартинес "Новарра" теплоходда Жакартаға кетаётган эди. 500 километрча йўл босилгач, бирдан кемада ёнгин содир бўлди. Оқибатда теплоход чўкиб кетди. Қутқарув камзулини кийиб олган аёл ўн соатча океанда сарсон бўлгач, бир маҳал узини қаттиқ, аммо биров сирпанчиқ жисм устида кетаётганини ҳис этди.

Бир кундан сўнг, Росалитани индонезиялик ҳарбий денгизчилар қутқаришди.

Денгизчилар аввалиға аёл катта ёғоч бочка устиға чиқиб олган деб уйлашган. Кейин билишса, аёл улкан денгиз тошбақаси устида сузиб юрган экан. Синьора хушиға келгач,

гўшти қовургаси) кирар экан. Аммо сўнгги йилларда улар уйлаб таом сийишмоқда. Кўпчилик америкаликлар холестерини, туз ва қанди кўп овқатлардан ўзларини тиймоқда. Натижада кейинги ўттиз йилда Америкада сарийғ сийиш икки марта, тухум 20 ва кофе тановул этиш 24 фойизға камайди. Қаттиқ ва бошқа сутли таомлар истеъмол қилиш аксинча уч марттагача кўпайди. Улар шу йўл билан семириб кетишдан ва тез қаришдан ўзларини сақлашға интилоқда.

АСАБИМ ТИНЧИСИН, ДЕСАНГИЗ

Энг яхшиси тўйиб ухланг. Руҳшунослар фикрича кун буйи миянгизға йиғилиб қолган нохуш ҳолатлар, асабингизни эғовлаган воқеа-ҳодисалар уйқу билан бирга сизни тарк этиши мумкин. Шунинг учун ўзингизни ёмон ҳис этсангиз, асабларингиз қақшаса, эрталоқ ётиб ухлашға ҳаракат қилинг. Чарчаб-хориб келсангиз, зинҳор телевизор кўрманг, балки ўзингиз севган енгил куйни тинглаб, хордиқ чиқаринг.

Унутманг, сув ҳам асабларни тинчлантиради.

"ТУРКИСТОН"НИНГ 1999 ЙИЛ 13 ЯНВАРЬ СЕНИДА ЧОП ЭТИЛГАН КРОССВОРД ЖАВОБЛАРИ

ЭНИГА: 1. Расадохна. 5. Хабаровск. 10. Денов. 13. Жайрон. 14. Оқ. 15. Қон. 16. Вулқон. 17. Афт. 18. Манзара. 21. Об. 22. Суми. 24. Рноя. 25. Дунё. 28. Скиф. 30. Ҳинд. 31. Витр. 32. Рашидов. 33. Фол. 35. И. 36. Ов. 37. Карнай. 38. До. 40. Узр. 42. Ва. 44. Алла. 46. Қазо. 48. Ином. 49. Аралаш. 51. Олмош. 52. "Афанди". 56. Осон. 58. Снайпер. 59. Айтматов. 64. Алп. 66. Товус. 68. Илоқ. 69. Фаришта. 70. Атир. 71. Улфат. 73. Исо. 74. Ля. 77. Техника. 79. Шоҳ. 81. Ҳа. 83. Саховат. 86. Одам. 88. Бодом. 89. Амагасаки. 90. Самарқанд.

БҮЙИГА: 1. Рождество. 2. Сайрам. 3. Хондамир. 4. Негиз. 6. Аккордеон. 7. Руқайё. 8. Вақт. 9. Қонибодом. 10. Давр. 11. Нав. 12. Вилоят. 19. Армия. 20. Армон. 23. Исроиқ. 26. На. 27. Нидо. 29. Файзий. 33. Франк. 34. Лақма. 37. Ка. 38. "Даллас". 39. Бароқ. 41. Саҳар. 43. Пешин. 45. Алоқачи. 47. Олдий. 50. Ре. 53. Тут. 54. Япроқ. 55. Ем. 57. Фамагуста. 58. Сялиг. 60. Тоат. 61. Енисей. 62. Остона. 63. Исломобол. 65. Аллоҳ. 67. От. 69. Фарҳод. 72. Скалар. 75. Ява. 76. Ош. 78. "Тонг". 80. Ош. 82. Умра. 84. Ом. 85. Шиа. 87. Юк.

Муассис:

ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИНИНГ «КАМОПОТ» ЖАМГАРМАСИ

Бош муҳаррир
Абдуқодир НИЁЗОВ

Навбатчи муҳаррир
Гулнора ХОЛБЕКОВА

ТАҲРИРИЯТ:

Бош муҳаррир — 133-89-61

Қабулхона — 136-56-58

Ҳатлар бўлими — 133-79-69

МАНЗИЛИМИЗ:

710083 Тошкент Манбугагар кўчаси, 32-й

Таҳририятга юборилган материаллар қабул қилинмайди. Муаллафлар фикри таҳририят нуктаи назаридан фўрқлангани мумкин.